

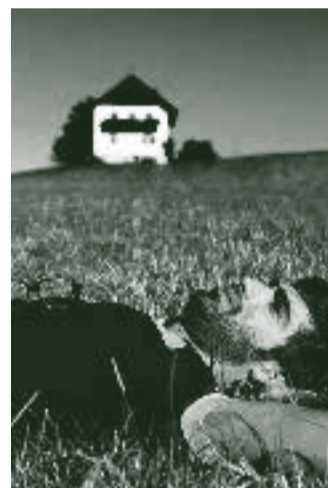
IN DIT NUMMER:

Jankees Ouwerkerk

Alleen nog maar geestelijk elitair

4

Ernest van der Kwast

Op zoek naar de uithoeken van liefde, verlangen en trouw

10

Anja Frenkel

De kunstwereld past haar als een handschoen

12

Wereldwijs

Een beetje goed geregelde school heeft al gauw een missie geformuleerd met daarin een alinea in de trant van "We bereiden onze leerlingen erop voor dat zij zich later goed staande kunnen houden in een complexe maatschappij en daar een constructieve bijdrage aan kunnen leveren". Of woorden van gelijke strekking

Omdat bijna alle scholen het doen ontstaat een soort cliché met weinig toegevoegde waarde. Ik dacht eraan toen de hoofdredacteur van de Tolle Belege mij vroeg iets te schrijven over het thema "wereldwijs". Maakt het Erasmiaans zijn leerlingen wereldwijs? Een paar gedachten daarover:

Omdat bijna alle scholen het doen ontstaat een soort cliché met weinig toegevoegde waarde. Ik dacht eraan toen de hoofdredacteur van de Tolle Belege mij vroeg iets te schrijven over het thema "wereldwijs".

...vervolg op: PAGINA 2

EN VERDER:	Ossip van Duivenbode: <i>Stadsfotograaf</i>	3
	Huib Hudig: <i>Ervaren spreker</i>	3
	Hasna El Maroudi: <i>De Gaza-vloot</i>	6
	Zihni Ozdil: <i>De tolerantie is voorbij</i>	7
	Nelleke Kruijs Voorberge: <i>Malika</i>	14
	Johan Stoop: <i>Strategisch met passie</i>	14
	Anne Wanders: <i>De vreemde eend</i>	15
Caglar Koseoglu: <i>Standplaats Istanboel</i>	18	

praefatio

Aan het Erasmiaans had ik niets!

In praktische zin dan, want wat was wat ik leerde heerlijk weinig toepasbaar. Grieks en Latijn vond ik geweldig, maar ik hield het vooral voor mij zelf, aangezien mijn vrienden echt niet op wijs-neuzerigheid zaten te wachten en mijn collega-vakkenvullers bij de supermarkt al helemaal niet. Engelse literatuur verslond ik, maar toen ik in Engeland een test moest doen met mijn broers tijdens een talencursus, kwamen zij toch beter uit hun woorden dan ik. Mrs Wilson vond het sneu en complimenteerde mij ter compensatie met mijn kennis van Shakespeare.

Ik was niet slecht in wiskunde, maar toen ik van mijn vader vakantiewerk bij de stratenmakers moest doen, ontbrak het mij geheel aan enig praktisch-technisch inzicht. En omdat economie in mijn tijd nog niet in het pakket zat, vroegen de jongens van de HBS zich bezorgd af wat ik later toch met zo'n gymnasiumdiploma wilde gaan doen. Kortom, je had eigenlijk niets aan het Erasmiaans.

Maar dat bleek later gelukkig mee te vallen, al had dit weinig te maken met het regulier onderwijs. Want waar ik werkelijk iets aan heb gehad, was de vrijheid om met name veel tijd aan zaken buiten de lessen om te kunnen besteden. Zo heb ik mijn vak gemaakt van ondernemerschap, debatteren, schrijven en exposeren. Want op dat punt was het Erasmiaans fantastisch. Ik heb leren spreken in het openbaar, leren omgaan met allerlei verschillende mensen en kwaliteiten en het begrip enthousiaste bescheidenheid

ingepeperd gekregen. Het was een fantastische leerschool, die ik nooit had willen missen. En ach, wat kan het mij achteraf schelen dat die studiebol met smaad werd overladen, omdat hij geen balans kon lezen en niet wist wat debet en credit betekende. Dat leer je snel genoeg als het moet, maar voor al die weinig toepasbare mooie beelden en gedachten heb je wel iets meer tijd nodig.

...door **KLAAS TASELAAR**

Ik trek de wijde wereld in en ga daar mijn opgedane kennis toepassen! Zo gaan de zojuist gediplomeerden de vakantie in met een mooi velletje op zak. Op dat velletje staan de vakken genoemd, die ze naar behoren hebben doorstaan en waarvan verondersteld mag worden, dat ze die op een aardig niveau beheersen.

Voordat de studie begint, mag er natuurlijk eerst uitgeblazen worden, maar dan het liefst in een land, waar de verse kennis het best tot zijn recht komt. Klassieke talen spreken ze weliswaar nergens meer, maar een goede keuze zou toch Italië of Griekenland kunnen zijn. In Rome of Athene direct het vak Geschiedenis meepakken en in Griekenland is alles omtrent Economie ook hot, dus daar liggen twee mooie bestemmingen. Waarschijnlijk zijn daar ook wel andere Europeanen om je kennis van het Engels, Frans en Duits op bot te vieren. Klinkt het een beetje met deze andere Europeaan, dan is het wellicht een optie om Biologie er eens bij te pakken of indruk te maken met je kennis over het land van herkomst, opgedaan tijdens de Aardrijkskundeles.

Vervolgens wordt het wel wat ingewikkelder, want er zijn nog wat exacte vakken, die ook aan bod moeten komen. In Athene is vast een betoging gaande, waar met molotovcocktails gegooid wordt. Een beetje Scheikunde kan ongelukken voorkomen of je meteen een enorme berg nieuwe vrienden opleveren. Als je in Rome probeert over te steken of denkt dat je je tas kunt vasthouden, die door een scooterjoch uit je handen wordt gegrist, kan een snelle Natuurkundige berekening van pas komen. Op de lokale markt mag je vervolgens proberen om via handige Wiskundige formules niet drie keer de reguliere prijs te betalen voor je schitterende souvenirs.

Eenmaal de lol van een volle boekenlijst achter de rug, mag het Nederlands niet ontbreken. In elk beschaafd land is tegenwoordig wel een vakantie-editie van het AD of de Telegraaf te scoren. Dat daar werkelijk niks in staat, doet er niet zo toe, er is vast wel één of ander kind verdwenen van een camping, wat leuk over acht pagina's wordt uitgesmeerd en de vakantiepret niet al te veel drukt, maar door het drama eromheen wel weer goed leesvoer oplevert.

Het toepassen van het onderdeel Gym is nog het eenvoudigst: een beetje fietsen in de bloedhitte, achter een gemiste bus aanrennen, proberen terug naar de kust te zwemmen etc. Dat gaat meestal vanzelf wel lukken.

Uiteraard zijn de eindexamenkandidaten Wiskunde-D en Hebreeuws nu licht beledigd, omdat er van hun vak geen pasklare toepassing in dit stuk staat, maar dat heeft te maken met het vak en niet met de fantasie van de schrijver.

Voor het toepassen van kennis vroegen we enkele Erasmianen naar hun ervaringen en proberen we in dit nummer toe te lichten, waarom klassieke talen nuteloos maar toch van nut kunnen zijn.

Daarnaast zou het leuk zijn om bovenstaande bestemmingen, compleet met toepassingen, bij Kras of Peter Langhout te deponeren en een groepsreis voor oud-Erasmianen te organiseren. Wie gaat er mee? Ik ben er bij, want ondanks het feit, dat in mijn tijd de zesde-klassers vanzelfsprekend in Rome terecht kwamen, ben ik er nog nooit geweest. Voor uitleg omtrent dit fenomeen verwijs ik U naar het schooldossier. Krijg ik misschien toch nog een kans om mijn kennis van het Latijn in de praktijk toe te passen? Qui Scit?

hoofdedactie **WALTER BAGHUIS**

19e jaargang, nummer 1 juni 2012.
Tolle Belege is een uitgave van **Semper Floreat, de oud-leerlingenvereniging van het Erasmiaans Gymnasium en verschijnt twee keer per jaar. Oplage: 1.500**

Redactie & Bestuur:
Mariëlle Gispén-Pronk
Marjolein Leibbrandt
Judith Wegman
Kees de Graaff
Klaas Taselaar
Dore van Duivenbode
Walter Baghuis
Nelleke Hennemann
Charlotte Polak
Joost de Man

Ontwerp en vormgeving
TradeMARC design&layout
www.trademarc.nl

Coverfoto:
Ossip van Duivenbode - Observatorium

Correspondentieadres:
Semper Floreat p/a
Tankenberg 140
2905 RC Capelle aan den IJssel
Bankrekeningnummer:
2150276 t.n.v. Semper Floreat
De contributie bedraagt € 15 per jaar of € 10 voor studenten (max. 5 jaar)

Opmerkingen/reacties/rectificaties/kopij:
administratie@semper-floreat.nl

De kamer van Leopold

Eind 2011 verschenen er twee boekjes over de grote dichter en classicus Jan Hendrik Leopold (1865 -1925). Leopold wordt algemeen beschouwd als de grootste Nederlandse dichter van de 20e eeuw. Vanaf 1891 was Leopold eerst tijdelijk als docent Klassieke talen verbonden aan het Erasmiaans. Vanaf maart 1892 trad hij er in vaste dienst. Hij zou er tot bijna een jaar voor zijn dood werkzaam blijven.

“De kamer van Leopold” van Dick van Halsema. Leopold huurde een kamer bij de familie Wolffers in de Van Oldenbarneveltstraat 121. Hij heeft daar dertig jaar in zijn eentje gewoond. In die kamer ontving hij af en toe leerlingen en oud-leerlingen en soms ook collega-dichters als Gorter en A. Roland Holst.

Aanvankelijk was Leopold een opgewekte leraar maar gaandeweg ontwikkelde hij zich, mede ten gevolge van zijn toenemende doofheid, tot een afstandelijke, wantrouwende, eenzame man, die zich steeds meer afzonderde van familie en vrienden.

Dick van Halsema is de biograaf van Leopold. Uit diens nalatenschap ontdekte Halsema een foto van de kamer van Leopold. De kamer die volgens een bezoeker “een verschrikkelijke eenzaamheid ademde”, maar waar hij toch zijn prachtige gedichten heeft geschreven. Aan de hand van die foto schreef Van Halsema een minibiografie. **“U missen en u niet ontgaan”** is een bloemlezing uit het werk van J.H. Leopold, gekozen en ingeleid door Erik Lindner

door **MARIELLE GISPEN-PRONK**

Aansluiting Universiteit

Vorig jaar was het idee van het bestuur van Semper Floreat “iets” te doen met oud-leerlingen en hun ervaringen op de universiteit. Het doel was kijken wat de universiteiten en oud-leerlingen voor ons kunnen doen en wat onze bijdrage kan zijn om de leerlingen beter voor te bereiden op de universiteit.

In het vorige cursusjaar zijn we begonnen met oud-leerlingen die een exacte studie hebben gedaan. Tijdens een bijeenkomst vertelden zij wat hun ervaringen waren en hoe zij op hun studie waren voorbereid door het Erasmiaans. Tijdens deze avond was ook de TUD aanwezig en uiteraard een aantal van onze docenten. Naar aanleiding van de bijeenkomst is een aantal zaken opgepakt. Er is besloten dat in dit cursusjaar een aparte bètamiddag ingeroosterd wordt voor het vijfde leerjaar. Voor de invulling van deze middag is er eerst overleg geweest in Delft en kregen we de toezegging dat er lezingen en workshops door TUD-studenten verzorgd zouden kunnen worden. De middag vindt inderdaad plaats dit jaar en we gaan daar volgend jaar mee verder. Voorts hebben vier leerlingen de kans gekregen hun profielwerkstuk te maken in Delft aan de universiteit onder

leiding van studenten en wetenschappelijk medewerkers. Dit heeft tot hele mooie en interessante producten geleid. Voor komend jaar mogen we weer een aantal leerlingen voordragen voor een dergelijke ervaring.

Ook dit jaar is er een avond georganiseerd in samenwerking met de oudleerlingenvereniging en de universiteiten. Deze keer was ons doel wat breder: “Wat kunnen wij op het Erasmiaans doen opdat de aansluiting met de universiteit zo optimaal mogelijk is?” Maar liefst tien hoogleraren waren aanwezig om over deze vraag te praten met onze docenten, leerlingen en oudleerlingen. Het was een zeer geslaagde avond. Docenten vonden het met name leuk te horen hoe onze leerlingen het als student doen. Naar aanleiding van deze avond hebben we de secties vragen gesteld en gaan we met een aantal punten concreet aan de slag: meer schrijven en samenvatten, meer practica, de positie van wiskunde bespreken, bronnen beter leren gebruiken. Kortom genoeg om straks weer een nieuw schooljaar met nieuwe uitdagingen te starten.

door **ANK GROENENDIJK**

vervolg van: **DE VOORPAGINA**

Maakt het Erasmiaans zijn leerlingen wereldwijd? Een paar gedachten daarover:

We hebben voor het overgrote deel leerlingen uit gezinnen die middenin de maatschappij staan. Ouders met werk en contacten. Ze lezen een krant, volgen het nieuws en praten aan tafel over van alles en nog wat. De kinderen zijn vaak nieuwsgierig en komen bij de sportvereniging andere kinderen tegen, vaak uit dezelfde wereld maar ook uit andere, gelukkig bijna onontkoombaar in Rotterdam. Zonder dat de school er iets aan hoeft te doen gaat er in dit opzicht dus al veel goed. Dat geldt voor veel van onze leerlingen maar niet voor alle. Het Erasmiaans streeft ernaar ook kinderen voor de school te interesseren die wel heel slim zijn maar niet uit een milieu komen waar een gymnasium vaak een vanzelfsprekende optie is. We hebben gelukkig steeds meer van die leerlingen. Voor hen is het nog belangrijker dat we ze binnen of naast het reguliere curriculum wereldwijd maken. Doen we dat genoeg?

Als je een docent vraagt welke leerlingen het later zeker goed gaan doen en waarom, dan blijkt dat de volgende karaktereigenschappen hoog scores: doorzetten, zelfdiscipline, overzicht hebben, hoofd- en bijzaken onderscheiden, autonoom én sociaal gedrag vertonen, op de juiste momenten pieken. Een opleiding als de onze die hoge eisen stelt, doet vaak een beroep op die eigenschappen en helpt dus al gauw om leerlingen goed geëquipeerd de maatschappij in te sturen.

Het Erasmiaans is ook een “kennis”school. Hoe snel kennis ook kan verouderen, het verschaft in ieder geval een dosis algemene ontwikkeling, het vormt een basis waarop je je oordelen en keuzes kunt beargumenteren. Het leidt op zijn minst tot weloverwogen en daardoor wellicht wijze besluiten. Het Erasmiaans heeft een uitgebreid vakkenaanbod waardoor je

over veel onderwerpen kunt “meepraten” en je een mening vormt. Een extra kracht van de school is dat er tal van gelegenheden zijn om die kennis te verwerken, te gebruiken en te toetsen aan die van anderen. De debatten, het EEP, EEPD en EEYP (gereguleerde discussies over grote thema's als Europa, het milieu, politiek, integratie, economie en dergelijke) zijn daar voorbeelden van. Daarnaast hebben we een open cultuur waarbinnen leerlingen makkelijk met hun opvattingen kunnen komen. Ze zullen vaak het idee hebben dat er naar hen geluisterd wordt (en vinden dat trouwens niet meer dan vanzelfsprekend). Eigen initiatieven worden als het even kan gehonoreerd. Of het nu om het volgen van extra vakken gaat, meedoen aan projecten binnen of buiten school, toneel spelen, muziek of films maken, we vinden het al gauw goed en faciliteren graag.

Kortom, we denken dat onze leerlingen in het algemeen “wereldwijd” de school verlaten, vooral door hun eigen inbreng, in een schoolomgeving die hun ontplooiing zo min mogelijk beperkt. Kan het beter? Zeker! De leerlingen die eigen initiatieven nemen hebben met het Erasmiaans de meest ideale school getroffen. Daarentegen moeten we nog beter worden voor de leerlingen die het wel in zich hebben om naar buiten te treden en hun grenzen op te rekken maar die het te weinig uit zichzelf doen. We faciliteren genoeg maar stimuleren nog wat te weinig. Werk aan de winkel dus. Gelukkig maar.

door **RECTOR PAUL SCHARFF**

“Meer dan alleen schoonheid”

Ossip van Duivenbode (examenjaar 2001)

Focus op Rotterdam

Op zoek naar Erasmianen, die hun kennis in de praktijk nog steeds weten toe te passen, stuiterden we op Ossip van Duivenbode. Deze fotograaf studeerde na zijn Erasmiaans-tijd in Utrecht, waar hij zich verdiepte in de architectonische geschiedenis. Via Air (Architectuurcentrum van Rotterdam), ArchiGuides en de Architectuurgids profileerde Ossip zich als de belangrijkste fotograaf van hedendaagse architectuur in Rotterdam. Of is hij de enige in Rotterdam?

door WALTER BAGHUIS

Is dit werkelijk een beroep of is het een kunstvorm?

Voor mij is het een beroep. Het belangrijkste is voor mij de toepasbaarheid van deze beelden voor architectuurpublicaties, architectenbureaus, etc.

De kennis, opgedaan tijdens je studie, kun je dagelijks toepassen. Hoe zit het met de kennis, die je opgedaan hebt op het Erasmiaans?

Het is lastig om direct aan te wijzen welke kennis van het Erasmiaans ik dagelijks in mijn werk toepas. Wel heeft het Erasmiaans mijn interesse in kunst en cultuur sterk gevoed. Door het Erasmiaans ben ik een culturele studie gaan doen en zo in de architectuur- en fotografiewereld terecht gekomen.

Je fotografie onderscheidt zich door je kennis van architectuur. Hoe kunnen we dat zien? Is een foto niet gewoon een zo mooi mogelijk plaatje?

Een foto is voor mij goed als het plan van de architect erin zichtbaar wordt. De projectbespreking met de opdrachtgever en weten voor welk doel de beelden gebruikt worden zijn een belangrijk onderdeel van het werk. Het gebruik van mijn architectuurkennis is voor mij van belang om het gebouw te begrijpen en tot de essentie te komen. Daarnaast blijft een mooie foto natuurlijk belangrijk, maar ik probeer meer dan alleen schoonheid in het beeld te brengen.

Voor de perfecte foto heb je goed licht nodig. Sta je om half zes op om het ultieme plaatje te schieten?

Als dat nodig is dan gebeurt dat zeker, maar gelukkig zijn de beste lichtomstandigheden niet altijd om half zes.

Waar zit je van de zomer? Ga je naar een land of plaats met een bijzondere gebouw? Neem je je camera eigenlijk wel mee of neem je echt vakantie?

Waar ik deze zomer zit weet ik nog niet maar mijn ambitie is wel een vakantie te combineren met een fotografie-opdracht. Hoewel de camera zeker meegaat op vakantie word je wel selectiever met fotograferen. Als je veel fotografeert word je bewuster waarom je een foto maakt en wat je ermee wilt doen.

Coverfoto:

De coverfoto is genomen voor het architectuurfestival ZigZagCity. Het kunstwerk dat je ziet is van Observatorium. Zij hebben een installatie bedacht waarbij je "de stad kunt verlaten zonder de stad te verlaten". Een manier om de potentie van het groene hof Jan Evertsenplaats in het Lijnbaangebied te tonen.

Ossip van Duivenbode

In tien stappen speechen

Huib Hudig is na zijn eindexamen (1991) rechten gaan studeren al ging zijn belangstelling meer uit naar de geschiedeniswetenschap. Dat werd hem ontraden vanwege de beperkte carrièremogelijkheden. De studie rechtsgeleerdheid maakte weinig bij hem los maar niettemin studeerde hij er wel in af.

Na drie jaar in de advocatuur gewerkt te hebben besloot hij die de rug toe te keren en maakte de overstap naar Tweede Kamerfractie van D66 waar hij startte als campagnemedewerker en beleidsmedewerker.

Vanaf 2004 werd hij speechschrijver bij het ministerie van Justitie. Hij schreef onder andere speeches voor de ministers Piet Hein Donner en Rita Verdonk daarna voor minister Ernst Hirsch Ballin en staatssecretaris Nebahat Albayrak. Van zijn hand is de speech die Verdonk heeft uitgesproken op de Dam in Amsterdam na de moord op Theo van Gogh.

In 2010 ging Hudig aan de slag bij de Tweede Kamerfractie van de VVD en schreef speeches voor Mark Rutte. Op de vraag het vak speechschrijver toe te lichten trekt Hudig de vergelijking met dat van redacteur van een televisieprogramma. De politicus geeft aan wat hij wil gaan zeggen. Vervolgens werkt de speechschrijver die gegevens uit tot een volledige tekst. Zo zal de ene politicus zich op het podium nauwgezet houden aan deze tekst. De andere politicus, de meer authentieke spreker, zal er vaak zijn eigen draai aan geven. Mark Rutte is daar een goed voorbeeld van.

Sinds januari 2012 is Hudig als zelfstandig speech coach begonnen met zijn bedrijf Speak to Inspire. Hij coacht en traint bedrijven en particulieren hoe ze een speech kunnen houden of om beter in het openbaar te spreken. In zijn vrije tijd schrijft Hudig scenario's en verhalen.

In april 2012 verscheen van zijn hand "Het speechboekje", waarin Hudig uiteenzet welke methode hij heeft ontwikkeld voor het houden van een inspirerende speech. Het is een onmisbaar handboek, zowel voor de beginnende als de ervaren spreker. In tien stappen legt Hudig uit hoe je een inspirerende speech kunt voorbereiden, schrijven en presenteren. Er staan veel praktische tips in om de aandacht van het publiek te trekken en vast te houden. Zo begin je bij de opbouw van een speech met een goede opening of leuke verrassing. Dan volgt de inleiding waarin je iets vertelt over jezelf als spreker en waar je het over wilt hebben. Belangrijk hierbij is dat je als spreker een link maakt met het publiek, dat je de sympathie van het publiek weet te winnen. Vervolgens bouw je een sterk betoog op en dan ga je door naar de afsluiting. Bij de afsluiting is het leuk als je weer inhaakt naar wat je in het begin hebt gebruikt.

Aan het eind van ieder hoofdstuk geeft Hudig ter ondersteuning nog een paar concrete actiepunten en refereert hij aan bekende speeches die op youtube staan.

Het Speechboekje is er voor alle gelegenheden of het nou gaat om een politieke of zakelijke speech, een huwelijks toespraak of een begrafenisrede.

Iedereen kan leren speechen! Met dit boekje in de hand bent u van succes verzekerd.

door MARIELLE GISPEN-PRONK

Speechwriter®

Download de speech-app voor de iPhone! Die helpt je in een paar stappen de basis voor je speech te schrijven en laat hem vervolgens op je smartphone verschijnen in de vorm van spreekkaartjes.

Weer gewoon docent

Over zijn toekomst heeft hij altijd een duidelijk idee gehad: hij wilde docent worden.

Het was alleen de kwestie daar een vak bij te zoeken. Jankees Ouwerkerk neemt afscheid als conrector en staat het komend schooljaar weer dagelijks voor de klas

door **MARIELLE GISPEN-PRONK**

De reden is heel simpel. Ouwerkerk vindt lesgeven veel leuker. Hij wil er weer zijn onverdeelde aandacht en tijd aan kunnen besteden. Toch is zijn besluit hier en daar met enige scepsis ontvangen, als zou er een andere reden aan ten grondslag liggen. Na ruim een kwart eeuw het conrectorsambt te hebben uitgeoefend ligt het dan ook niet echt in de lijn der verwachting je laatste jaren als 'gewoon' docent op school te eindigen. Hij is niet over één nacht ijs gegaan: vijftien jaar geleden had hij deze beslissing al genomen. Het was alleen wachten op het juiste moment. En dat moment dient zich nu aan met het op handen zijnde vertrek van zijn collega.

Ouwerkerk komt uit een klein middenstandsgezin. Omdat ook zijn moeder fulltime werkte werd hij zo goed en zo kwaad als het ging ook door zijn zes jaar oudere zus opgevoed. Zijn vader was begonnen als slager, een beroep dat al een paar generaties terug door zijn grootvader en overgrootvader werd uitgeoefend. Zijn vader wist zich te onttrekken aan deze traditie en heeft zich verder ontwikkeld tot bedrijfsleider van een grote keten.

Ouwerkerks prille jeugd kenmerkte zich door ziektes. Zijn hele eerste levensjaar bracht hij door in het ziekenhuis aan het infuus vanwege een ernstige maagafwijking waardoor hij geen voedsel kon binnenhouden. Er openbaarde zich nog een andere ziekte.

"Ken je de strip Asterix en Obelix in Hispania? Daar hield dat kleine Spaanse jongetje zijn adem in als hij zijn zin niet kreeg. Die ziekte overkwam mij ook, Breath holding spells geheten. Als ik boos werd dan hield ik mijn adem in en viel ik flauw. Ik ben er overheen gegroeid alhoewel ik af en toe nog steeds een kort lontje heb."

Ouwerkerk had geen enkele ambitie om in de slagvoetsporen van zijn voorvaders te treden.

In Dordrecht ging hij daarom naar het gymnasium. Hij is twee keer blijven zitten, in de derde en de vierde. Toen hield hij het zelf wel voor gezien met zijn educatie. Dat hij toch op school is gebleven heeft hij te danken aan de vasthoudendheid van de rector die hem absoluut niet wilde laten gaan. De rector had een vooruitziende blik: de laatste twee jaren gingen heel goed.

"In de vijfde klas kregen we aan het begin van het schooljaar twee nieuwe docenten, één voor Latijn en één voor Engels. In z'n algemeenheid kun je stellen dat op het moment dat zo'n docent de klas betreedt, je binnen tien seconden weet wat voor vlees je in de kuip hebt. En ik wist onmiddellijk dat het wel goed zat met die twee. Na een paar weken dacht ik: dat wil ik ook doen, zo wil ik het ook kunnen, op die manier lesgeven!"

Vanaf dat moment wist Ouwerkerk dat hij het onderwijs in wilde. De volgende

stap was, in welk vak dat dan moest zijn. Zijn eerste gedachte was de wiskunde. Maar het vak als wetenschap vond hij te statisch. Een vriend van hem studeerde biologie en met hem kon hij een keer meelopen op de universiteit. Toen heeft hij zijn keus gemaakt, en achteraf nog steeds de goede, vindt hij.

"Ik ben in 1973 biologie gaan studeren in Utrecht en daar heb ik exact tien jaar over gedaan. Ik koos de kant van de geologie en de paleontologie."

Al in zijn derde studiejaar kreeg hij de mogelijkheid om parttime les te geven op een school in Utrecht. Hij had nog geen enkele lesbevoegdheid. Daarna volgde een scholengemeenschap in Dordrecht, de stad waar Ouwerkerk ook voetbalde. Zijn studie schoot er wel bij en dat kostte hem een jaar. Hierna besloot hij te reageren op een vacature bij het Erasmiaans.

"Het ging om 8 uur in de week. Ik had nog steeds mijn kandidaats niet, dus nul lesbevoegdheid, maar ik werd uitgenodigd voor een gesprek met Arie Baan die toen net rector was. Tot mijn enorme verbazing kreeg ik een paar dagen later te horen dat ik was aangenomen."

Het is augustus 1977 als Ouwerkerk op het Erasmiaans aan de slag gaat. Hij is nauwelijks een paar weken aan het werk als een andere docent besluit te emigreren. Het was onvermijdelijk dat aan Ouwerkerk gevraagd zou worden ook dit gat op te vullen. Nog steeds zonder enige lesbevoegdheid. En weer een studiejaar verloren.

De school die Ouwerkerk bij zijn komst aantroef, omschrijft hij als een 'enorm elitaire kakschool'.

"Anders elitair dan nu. Nu zijn we alleen nog maar geestelijk elitair. Maar in die tijd kwamen de leerlingen voor 90% uit Kralingen en Hillegersberg. Ik heb het mee gemaakt dat ik op vrijdagmiddag de Victoriahockeyblaadjes moest uitdelen in de klas. Die waren op naam gesteld. Driekwart van de klas was lid van Victoria! Daar is nu weinig meer van over. Ook het lerencorps was voor het overgrote deel elitair. Driedelig grijs was de huisstijl. Er stonden drie tafels in de docentenkamer en die waren dan weliswaar niet genummerd maar je wist precies waar je wel en niet mocht zitten. Tafel één was voor nieuwkomers. Aan de derde tafel zat de gevestigde orde. Er is zo onwaarschijnlijk veel veranderd in de afgelopen 35 jaar! Ten goede! Ik zou nou niet meer willen werken op de school van toen."

Het jaar daarop werden zijn lessen gebundeld in twee opeenvolgende dagen zodat hij weer tijd kon vrijmaken om ein-

delijk dat zo felbegeerde kandidaatsexamen te halen. En dat lukte.

Daarna mocht hij de bovenbouw lesgeven. Nog steeds was hij onbevoegd. Voor de hogere klassen was een kandidaatsexamen ontoereikend. En weer was hij de juiste man op de juiste plek toen collega Backhuys zijn vertrek aankondigde. Ouwerkerk werd sectievoorzitter.

In 1983 behaalde hij zijn doctoraal en kreeg direct een vaste aanstelling. Vervolgens werd hij coördinator en drie jaar later conrector.

Lex Werdekker werd de opvolger van rector Baan. Ouwerkerk kon het er jarenlang goed mee vinden maar halverwege de jaren negentig kreeg Werdekker dusdanige lichamelijke klachten dat het hem steeds voor langere periodes onmogelijk werd te werken. Er was geen vast leiderschap meer en er brak een heel onrustige periode aan voor het Erasmiaans. Na jaren van ziekte leidde dit uiteindelijk tot het vertrek van Werdekker.

Ouwerkerk: "Er ontstonden allerlei machtsvacua die vanzelf worden ingevuld omdat er altijd wel mensen zijn die bewust of onbewust de macht naar zich toe proberen te trekken. Werdekker voelde zich steeds eenzamer worden, ook binnen de staf. Maar tot aan het moment dat Lex Werdekker begon te 'kraken', beschouw ik die jaren als de leukste periode voor mij op school. Veel toneel gespeeld met leerlingen, veel opera gezongen, veel schoolreizen gemaakt, onder andere de Rome-reizen. Ik spreek inmiddels vrij goed Italiaans. Ik ga nu nog wel mee met de Rome-reis maar niet meer als capo dei capi. Dat stokeje heb ik doorgegeven aan Chiel Melsert"

Na het vertrek van Werdekker werd Margriet Berkhout benoemd tot rector. In de eerste instantie heel verfrissend, aldus Ouwerkerk. Maar ook daar ging het mis. Goed mis dit keer. Het leidde tot een crisis binnen

het prestigieuze Erasmiaans die zijn weerga niet kende. Er is veel over gezegd en geschreven maar voor wie zijn geheugen moet afstoffen of het verhaal niet kent volgt hier de geschiedenis in een notendop. Tijdens het bewind van Berkhout raakten de onderlinge verhoudingen tussen een groot deel van het docentencorps en de schoolleiding zéér ernstig verstoord. Ook de schoolleiding was verdeeld. Eendracht bleek een illusie en verdeeldheid bepaalde de verhoudingen. Na jaren van conflictbeheersing werd de situatie onhoudbaar. Moeizame maanden volgden. Een nieuwe aanpak van BOOR leidde tot het vertrek van Berkhout. Ouwerkerk en de coördinatoren moesten

in eerste instantie hun functie neerleggen. De kranten besteedden er uitgebreid aandacht aan en de problemen werden zo landelijk nieuws. Op de dag van de promotie werden ouders per brief op de hoogte gesteld van de maatregelen. De verontwaardiging hierover was zo groot, dat het die avond bij de promotie in de Laurenskerk de bom ontplofte. Ouwerkerk kreeg een staande ovatie en ook de docenten lieten in een voorgelezen verklaring weten achter Ouwerkerk te staan. Maar het voelde allesbehalve als een triomf voor Ouwerkerk.

"Het is absoluut een rottijd geweest. De sfeer op school was zo ontzettend slecht. Het laatste jaar is een verloren jaar geweest want er werd nooit meer gesproken over het onderwijs. Alleen over 'het gedoe'. De laatste maanden waren niet te harden en dan de explosie in de Laurenskerk. Toen pas besepte ik dat ik bijna weg was. Noem het maar naïef. Die avond in de kerk zal ik nooit vergeten. En de dag erna ook niet want toen vond het gesprek plaats tussen Wim Blok en Jan Raath van het college van bestuur van BOOR en mij en mijn advocaat. Tijdens dat gesprek hebben ze mij – laat ik het voorzichtig formuleren – een andere baan aangeboden. Dat heb ik geweigerd. Diezelfde dag hoorde ik dat ik alsnog mocht blijven."

Ouwerkerk had zich in een haast onmo-

"Ik weet wel dat er meisjes verliefd zijn geweest op mij"

“Ik zou nu niet meer willen werken op de school van toen”

gelijke positie gemanoeuvreerd door - goed bedoeld maar illusoir - voor alle betrokkenen de vrede te willen bewaren. Maar hij beseftte dat hij het daarmee voor niemand echt goed kon doen. Als hij zelf terugkijkt op die moeilijke periode, had hij het dan anders gedaan?

“Ik had achteraf veel eerder binnen de schoolleiding aan de bel moeten trekken, dat ik het helemaal de verkeerde kant op vond gaan. Ik heb te lang de kool en de geit willen sparen. Dat is wel één van mijn valkuilen. Ik vind het lastig om de confrontatie aan te gaan en als je het dan uiteindelijk doet dan komt dat bij anderen niet goed over. Ja, ik had het eerder moeten laten merken. Dat is iets wat ik mezelf kwalijk neem.”

Wat vindt hij zelf zijn grote verdienste voor de school? En wat zijn zwakke kanten?

“Mijn zwakke kant heeft ook te maken met mijn sterke kant. Voor een schoolleider heb ik me te weinig bezig gehouden met de belangen van de docenten. Voor mij staan de belangen van de leerlingen absoluut voorop. Dat moet wel lastig geweest zijn voor sommige collega's. Het is niet zo dat ik in het openbaar docenten afviel waar leerlingen bij waren maar het kan misschien wel zo overkomen zijn. En dat heb ik niet altijd beseft. Maar mijn verdienste voor school is wel geweest dat ik voor veel kinderen voor een heel vriendelijk klimaat heb gezorgd.”

We hebben het nog even over zijn privéleven. Ouwerkerk is voor de tweede maal getrouwd. Zijn eerste vrouw, Judith, waarmee hij 25 jaar samen is geweest, was zijn jeugdliefde van de middelbare school.

“We zijn niet met ruzie uit elkaar gegaan. Dat zou ik raar vinden na zo'n lang samen zijn. We hebben nog steeds contact. Kinderen hebben we niet. We hadden ze graag willen krijgen maar het is ons, ondanks de mogelijkheden die medische wetenschap ons bood, niet gelukt. Dan houdt het op. Mijn tweede vrouw, Bernadette, heb ik op perron 1A van het station in Dordrecht, de stad waar we allebei woonden, ontmoet. Elke ochtend namen we dezelfde trein. Dan zaten we heel gezellig te kletsen. Maar zij was getrouwd en ik was getrouwd. Er was niks aan de hand. Dat hielden we twee jaar vol. Toen ging zij scheiden en in Gouda wonen en zagen we elkaar niet meer, behalve dat we een keer per jaar uit eten gingen. Op een gegeven moment ben ik ook gescheiden. Toen ze dat te weten kwam zijn er wat 'toenaderingsachtige toestanden' geweest maar dat vonden we alle twee niet goed. We hebben toen afgesproken elkaar een jaar niet te zien. Inmiddels was ik naar Rotterdam verhuisd en had haar wel een verhuiskaart gestuurd. Na een jaar stond ze op de stoep met een fles champagne in haar ene hand en een koffer in haar andere

hand. Ze is nooit meer weggegaan.”

Is Ouwerkerk nooit bang geweest verliefd te worden op een leerlinge?

“Ik heb wel gedacht: dat zou zomaar kunnen. Zulke dingen kunnen gebeuren, dat is zeker. Toen ik hier op het Erasmiaans begon, was ik maar een paar jaar ouder dan mijn eerste eindexamenklas. Maar ik heb nooit echt het gevoel gehad dat ik verliefd was op een meisje. Ik weet wel dat er meisjes verliefd zijn geweest op mij. Nu ben ik veel te oud voor een leerling. Wat ik leuk vind is, dat, als je al zolang op een school meeloopt, je minstens twee generaties meemaakt. De eerste keer dat een oud-leerling van me zijn of haar dochter komt aanmelden, is dat even schrikken. Je voelt je ineens heel oud!”

Ouwerkerk is al ruim 35 jaar aan het Erasmiaans verbonden. Hij vindt het zelf wat stoffig klinken. Op de vraag of hij nog bijzondere herinneringen heeft aan bepaalde leerlingen betreft zijn gezicht. Eén herinnering vormt het grote dieptepunt in zijn carrière: het overlijden van drie meisjes, de zusjes Annemarie en Fleur Waaijer en hun vriendin Demy Wuestenenk, die in de ochtend van 16 november 2008 bij een auto-ongeluk om het leven kwamen. Fleur en Demy zaten in hun eindexamenjaar, Annemarie had in 2005 eindexamen gedaan. Nog duidelijk geëmotioneerd spreekt hij over die onheilsdag.

“Dat was zo ontzettend heftig! Dat krijgen ze er bij mij nooit meer uit. Die beelden zie ik zo voor me. Zulke leuke meiden! Het was op een zondagochtend gebeurd. Ik ben meteen naar school gegaan toen ik het bericht kreeg. Die dag waren er veel leerlingen op school voor het debatfestival Erasmiaans Europees Parlement en het was zaak die goed op te vangen, zorgen dat er geen paniek uit zou breken. Ik heb het een aantal keren meegemaakt dat er een leerling overleed, dat is onvermijdelijk met zoveel leerlingen, maar zo heftig als dit..... nee! ...Dit vergeet ik nooit, nooit meer!”

Hoe lang gaat Ouwerkerk nog door en wat is hij van plan na zijn pensioen met zijn vrije tijd te gaan doen?

“Ik hoop zo rond mijn 64e te stoppen maar of dat dan nog tot de mogelijkheden behoort weet ik niet. Maar als ik tot mijn 66e moet werken vind ik het ook niet erg. Bernadette is zes jaar jonger dan ik dus die moet nog even. Maar ik weet me wel raad met mijn vrije tijd. Ik zou me nog meer op de muziek storten dan ik al doe. Ik bespeel geen instrument want er is iets mis met de coördinatie van mijn handen. Maar ik zing in een amateuroperekoor in geënceneerde voorstellingen. Dat vind ik geweldig want dan mag je ook toneelspelen. Ik ga vaak naar opera's en luister thuis ook veel naar muziek. Ik ga de komende zomer voor zes weken

naar Zuid-Italië, naar een echt Italiaans dorp waar bijna geen toeristen komen. Op termijn zou ik daar best een paar maanden per jaar willen wonen. Bernadette en ik hebben wat dat betreft een losse relatie. Ik zit er zes weken en als het meezit komt zij me één of twee weken opzoeken. Nee, ik geloof niet dat ik me ga vervelen. Ik heb nog geen geraniums besteld!”

Gedurende het hele interview heeft Ouwerkerk geen seconde stilgezeten. Hij zwaait met zijn armen, is druk met zijn handen. En als hij praat, lijkt hij zijn verhalen te scanderen en laatste lettergrepen worden soms uitgesproken met een enorme uithaal. Zo is het hele gedoe op school een ge-DOE!

“Een collega van me zegt dat ik een ADHD-er avant la lettre ben. Ja, dat kan. In mijn tijd bestond dat niet. Ik ben inderdaad druk. En ook chaotisch. Aan de andere kant vind ik mezelf een vrolijk, optimistisch type. Ik ben bijna nooit chagrijnig. Ik kan wel oppervlakkig zijn. Ik vind het niet erg als het vaak over koetjes en kalfjes gaat. Ik ben een heel gesloten mens. Om mij heen zit een goed geïsoleerde spouwmuur.”

Gesloten? Zijn we dan niet echt iets te weten gekomen over Jankees Ouwerkerk?

“Nou...ach.....ik ben niet ontevreden. Ik heb geen parallel leven waar ik niet over wil praten. Ik ben wie ik ben.”

Afscheid van de Gaza-vloot

(juni 2011)

De afgelopen dagen bracht ik door op het Griekse eiland Corfu. Hier leerde ik andere activisten en journalisten kennen die voornemens waren mee te varen naar Gaza en trainde Anne de Jong, opvarende van de vorige vloot, ons in geweldloos verzet.

Hoewel ik van plan was een reportage te maken voor Uitgesproken Vara en met regelmaat op Joop te berichten over de reis, zat ik er voornamelijk als activist. Ik wil dat Israël de illegale blokkade van Gaza afbreekt en de mensen geeft waar ze recht op hebben: zelfbeschikking. Dat is ook waar het me om gaat, de bevolking daar. De Palestijnse jongeren die vorig jaar een manifest opstelden waarin ze hun verlangen naar een normaal leven uitspraken. Ik ging niet voor een of andere politieke beweging en al helemaal niet voor de machthebbers.

Toen ik besloot me op te geven voor de reis en daarmee een lang traject van voorgesprekken en trainingen in te gaan, stelde ik een voor mij cruciale eis aan de organisatie: Ik wilde exact weten wie er allemaal mee zouden varen op de Nederlands/Italiaanse boot en wilde de mogelijkheid hebben hen allemaal van te voren te ontmoeten. Want ik wilde niet verrast worden door de aanwezigheid van figuren of organisaties waar ik niks mee te maken wil hebben. Dat was vanzelfsprekend, werd me gemeld. Er moet immers gewerkt worden aan teambuilding en 'dat gaan we in Griekenland doen'.

Aangekomen op Corfu waren er echter tegen de belofte in geen Italianen, de beoogde medepassagiers op onze boot, te bekennen. Sterker nog: De Nederlandse delegatie zat afgezonderd op dat eiland, de rest van de groep bevond zich in Athene. Meermalen heb ik gevraagd om een – voorlopige – lijst van alle opvarenden. Wetende dat het uitvaren de organisatie op diverse manieren moeilijk is ge-

maakt, verwachtte ik niet een complete lijst, maar wilde ik genoeg nemen met de beschikbare informatie. Die kwam niet. Ondanks aandringen kreeg ik de lijst pas toen ik al had besloten terug te keren naar Nederland. Te laat.

Maar er was meer aan de hand. Het bleef onduidelijk hoe de financiering van de boot geregeld is. Ook daar heb ik herhaaldelijk naar gevraagd, maar het antwoord bleef hangen in een vaag web van stichtingen, koepels en overkoepelende organisaties. Stichting Nederland-Gaza claimt volledig transparant te zijn. Daar hoort wat mij betreft ook publicatie van de giften bij. Dat dit donateurs eventueel zou afschrikken en het geld vergaren moeilijker maakt, moet maar op koop toe genomen worden. Alleen op die manier kun je het toch al wantrouwend Nederland tonen niets te verbergen hebben.

Dat er iets te verbergen valt blijkt uit de aanwezigheid van Amin Abou Rashed. Ook hij voer vorig jaar mee met de vloot naar Gaza en werd door Israël gevangen genomen. Volgens diverse media is hij het ' Hamas-kopstuk' in Nederland. Ook wordt hij gelinkt met de Moslimbroederschap. Wat hiervan waar is, weet ik niet. Wat er niet van waar is, weet ik eveneens niet. Dat is het probleem en leidt tot een sfeer van achterdocht.

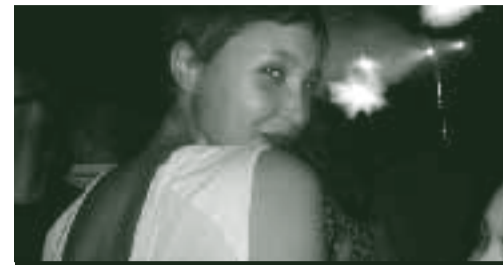
Tijdens het avondmaal tierde Anne de Jong kwaad dat het allemaal leugens zijn en dat Amin een vreselijk lieve man is, die zich met ongelooflijk veel liefde inzet voor de Palestijnen. Hoe graag ik haar ook op haar blauwe ogen zou willen geloven, kan ik dat

niet. Simpelweg omdat zijn betrokkenheid bij de vloot geheim is gehouden tot aankomst in Griekenland. Niet alleen voor de buitenwereld, maar ook voor de opvarenden. En dat vind ik een zeer kwalijke zaak. Het is een gevaarlijke actie, de opvarenden zetten hun leven op het spel. Dan is het op zijn minst fair om de deelnemers op de hoogte te stellen van dergelijke essentiële informatie.

Amin was aanwezig op de dag dat de Nederlandse delegatie een deel van de non-violence training volgde, maar hield zich erg op de achtergrond. Wilfred van de Poll, journalist van de Trouw, sprak even met Amin over zijn aanwezigheid en zijn rol binnen de organisatie. 'Het brein achter de vloot' zoals hij ook wel liefkozend genoemd wordt, heeft de aankoop van de boot geregeld. Ook heeft hij voor een leeuwendeel van de financiering gezorgd, aldus Anne de Jong. Als hij zo'n cruciale rol speelt waarom wordt dat dan geheim gehouden en mag ik niet weten wie of wat hij is?

Komt bij dat aan ons activisten was verteld dat de UNHCR, een tak van de VN, de goederen onder de bevolking zou verspreiden, maar dat daar later weer onduidelijkheid over was. Zoveel alternatieve organisaties die een dergelijke actie op zich zouden kunnen nemen zijn er in Gaza niet. Rest er slechts één: Hamas. En daar wil ik juist niets mee te maken hebben.

Uiteindelijk is het heel simpel. Bij een actie als deze moeten de deelnemers elkaar volledig kunnen vertrouwen, als brandweermannen die een brandend huis in gaan. Mijn vertrouwen in de organisatie is echter in de loop der tijd alleen maar afgenomen. Op het moment dat ik tegenstrijdigheden in de informatie aan de orde stelde, reageerde Anne de Jong beschuldigend en flink geërgerd met de vraag 'wil je dat we liever niets zeggen dan?' Alsof ik in mijn handjes moet klappen dat ik überhaupt iets te horen kreeg. En alsof ik de immens grote en bijna onmo-

Hasna El Maroudi (1985, Rotterdam) is een publiciste van Marokkaanse afkomst. In het verleden schreef ze onder meer voor jongeren e-zine *spunk.nl* en had ze een wekelijkse column in *NRC.next*. Na het Erasmiaans studeerde ze modeontwerpen aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam, maar besloot na het behalen van haar diploma de pen weer op te pakken en als webjournalist aan de slag te gaan bij VARA-website *Joop.nl*.

gelijke opgave, met een actie als deze tegen een grootmacht als Israël in te gaan, niet begrijp.

Het is jammer dat de organisatie, naar mijn mening, de plank volledig mislaat. Met heel veel goede bedoelingen, maar te weinig ervaring en te veel illusies vaart de boot straks uit. Ik wens iedereen een behouden vaart en hoop dat ze heelhuids terugkomen. In een kleine week tijd ben ik erg gehecht geraakt aan de groep Nederlanders en ben ik overtuigd geraakt van hun eerlijke motieven om mee te varen. Ik hoop dat ze extra kritisch blijven. Het doel is een vrij Gaza, maar vrijheid kan niet bestaan zonder openheid. Ook daarin moet je het voorbeeld geven.

In het kort wat erna gebeurde: de vloot is niet uitgevaren vanwege druk van Israël op Griekenland. Griekenland deelt met Israël een gaspijpleiding en kan het zich niet permitteren vanwege de economische crisis wanneer Israël deze afsluit. Eerder uitgegeven uitvaarbewijzen, werden ingetrokken. Ook boten die vanaf andere locaties zouden uitvaren zijn uiteindelijk tegengehouden.

door **HASNA EL MAROUDI**

DORE VAN DUIVENBODE (1985) deed in 2003 eind-examen aan het Erasmiaans. Na haar tijd aan de Wytemaweg lonkte het buitenland. Haar verstandige ouders verplichtten haar voor vertrek een studie te kiezen. Een etmaal voordat China Airlines haar naar Bangkok vloog, werd de knoop doorgehakt: *Geschiedenis* (UU). Sinds het behalen van haar bul heeft zij zich toegelegd op het vertellen van bijzondere verhalen. Maatschappelijke relevantie is hierin de voornaamste drijfveer. Van Rotterdamse verslaafden en Brabantse kunst, tot Iraanse jongeren op Facebook: *de wereld is divers* en *Dore wil haar tonen*. Middels schrijven, presenteren en onderzoek wil zij verleiden en afstanden dichten. In de tussentijd ontdekt deze Nederlands-Poolse het fijne van de huidige Poolse migratie. Kunnen we een landelijke keten met worst & wodka To Go verwachten? Momenteel schrijft Dore aan haar roman *'Pools Nichtje'*.

www.dorevanduivenbode.nl

Al vrijend en surfend trok ik met mijn vakantieliefde langs de Zuid-Spaanse kust. Overdag pakten Javier en ik de hoogste golven om zo van het ene witgekalkte dorpje naar het andere te reizen. We aten gegrilde sardines en dronken sherry in de baai van Torre Nueva terwijl een dependance van de Buena Vista Social Club de soundtrack van onze stomende zomer verzorgde.

Barbie-mobiel

Ik kon niet surfen, maar dat zou Javier mij leren. Want zo was hij; een lieve jongen. Ook was Javier één meter negentig, bezat hij een bescheiden wasbord, had hij donkere krullen en groene ogen. De kuiltjes in zijn wangen borgen zand waar ik mij zachtjes aan schuurde wanneer we vreeën. De korrels werden mijn relikwie. Wanneer Javier sliep, schraapte ik ze bijeen en vulde ik een boterhamzakje met resten zomer. Ik nam het mee naar Rotterdam om nog tot ver in het schooljaar aan deze halfgod herinnerd te worden. Geen gevatte grap van Overheul of historisch relaas van Dupon kon mij bij de les houden.

Het waren broeierige dromen die mij wakker schudden op het moment dat Javier zijn hand in mijn bikinibroekje schoof en buschauffeur Jacek op zijn rem trapte om uit te wijken voor een dronkaard op de Poolse snelweg. Mijn zomervakanties bestonden namelijk niet uit plakkerige zandkorrels en wilde sex bovenop een verlate klif. De twee maanden dat ik niet op het Erasmiaans hoefde rond te dolen, speelden zich af in O wi cim, beter bekend als Auchwitz. Een be-

scheiden stad in het zuiden van Polen, het geboorteland van mijn moeder.

In een roze touringcar bracht busmaatschappij Carolina mijn moeder, mijn broer en mij iedere zomer naar Polen. We vertrokken vanaf de parkeerplaats achter het Rotterdamse Centraal Station met stroopwafels en potten oil of olaz en keerden terug met knoflookworsten en gedroogde paddenstoelen die we in de Poolse bergen hadden geplukt.

Op geen enkele uitzondering na waren mijn broer en ik al die jaren de enige Nederlanders in Carolina. Op vakantie gaan naar Polen en dan ook nog eens in een verlopen Barbie-mobiel die niet harder ging dan tachtig, dat deed je alleen als het echt niet anders kon. Het was het equivalent van een leven lang Club Med.

Terwijl mijn klasgenootjes uit 3C op de camping van Hoek van Holland of aan de Franse Rivière hun pensa vervolmaakten, sleepte ik mij ieder jaar de bus in richting de binnenlanden van

Silezië. Ik eiste een plaats bij het raam, zette de koptelefoon van mijn discman op een gehoorbeschadigend volume en deed, zoals iedere weldenkende puber, denkend aan Javier, de gehele reis alsof ik sliep.

Na anderhalf uur rijden waren wij meestal pas Rotterdam uit waardoor ik het overige etmaal chipsloos moest doorbrengen. Voor een tiener met kannibalenneigingen staat dat gelijk aan hongersnood. Tussen mijn twaalfde en zestiende levensjaar betekenden de ritjes met Carolina voor mijn moeder de baan bij de Landmacht die zij nooit ambieerde. Ze moest ruzies sussen, de voedselvoorziening op peil houden, paspoorten bewaren en af en toe chauffeur Jacek een draai om zijn oren geven omdat zes Budweiser toch echt teveel van het goede was. Voor mij betekenden de ritjes: vierentwintig uur doen alsof je dood bent terwijl je droomt over een niet-bestaande vakantieliefde en je klasgenootjes aan de Franse Rivière verafschuwt. Gelukkig werd ik volwassen en rijd ik nu vrijwillig iedere zomer naar Polen.

door **DORE VAN DUIVENBODE**

Zihni Özdil: maatschappijhistoricus en publicist

Het Erasmiaans Gymnasium: voorbij de tolerantie

In 1993 begon ik enthousiast als brugpieper aan het Erasmiaans Gymnasium. Enthousiast, omdat voor de kleinzoon van een arme Turkse boer het Erasmiaans een kans voor economische mobiliteit betekende. Enthousiast, omdat voor mijn vader - die zijn universitaire carrière moest beëindigen door de politieke problemen in het Turkije van de jaren 1970 - een zoon op het Erasmiaans rehabilitatie betekende. En voor mijn moeder, de laagopgeleide plattelandsvrouw? Tsjja, zij was er maar heeft nooit helemaal begrepen wat het allemaal betekende. Mijn ouders hebben elkaar overigens ook nooit helemaal begrepen. Het logische gevolg van een gearrangeerd huwelijk dat destijds de norm was op het patriarchale Turkse platteland. En anno 2012 nog steeds is onder een significant deel van de Turkse Nederlanders.

Mijn vaders hoop werd werkelijkheid. Ik haalde goede cijfers en slaagde - met een mindere vijfde jaar - zeven jaar later. Geschiedenis en Engels waren mijn favoriete vakken. Het was eigenlijk vrij snel duidelijk dat ik een echte alfa was maar niettemin had ik scheikunde en natuurkunde in mijn eindpakket met acht vakken. Immers, met geschiedenis alleen kun je toch geen brood verdienen. Nee, arts of advocaat zijn mooie beroepen. Dit typisch gastarbeideristische advies van mijn omgeving nam ik voor lief aan. Ten koste van Grieks en Frans koos ik dus voor de zekerheid Natuurkunde en Scheikunde. Twee vakken die mij totaal niet interesseerden en waar ik tot op de dag van vandaag absoluut niets aan heb gehad.

Het Erasmiaans Gymnasium heeft mij nochtans iets veel belangrijkers gebracht dan goede cijfers en de kans op een universitaire carrière. Als scholier was ik me er totaal niet van bewust, integendeel. Maar het Erasmiaans heeft mij beschaving bijgebracht. Met beschaving bedoel ik niet de waarden of socialisaties van de 'hogere kringen': ik heb nog steeds geen aardappel in mijn keel en weet nog steeds niet wat de 'correcte' manier is om bestek te hanteren. Met beschaving bedoel ik volledige acceptatie van en nieuwsgierigheid naar de mensheid. Met beschaving bedoel ik verlichting in de vorm van een open, humanistische blik op de wereld.

Op het Erasmiaans werd ik voor het eerst in mijn leven niet 'ge-Anderd': mijn etniciteit en afkomst waren volstrekt irrelevant. Iedereen was familie, soms zelfs tegen wil en dank. Dit wordt ten onrechte tolerantie genoemd, ook door Erasmus zelf. Maar dat getuigt van een gebrekkig begrip van die term. De volwaardig accepterende filosofie van het Erasmiaans staat juist haaks op tolerantie. Sint Augustinus zei het al: 'Tolerantia non est nisi in malis'. Hiermee bedoelt hij dat een tolerante samenleving ontstaat wanneer 'het kwade' - in de vorm van afwijkende meningen of minderheden - niet meer wordt vervolgd. De Ander wordt middels tolerantie dus slechts verdragen en niet geaccepteerd als volwaardige gelijke.

Met andere woorden, zodra de tolererende partij besluit dat het afgelopen is heeft de getolereerde een groot probleem. Juist omdat in de rest van Nederland tolerantie cultureel is ingebed sinds de Gouden Eeuw hebben wij nooit 'de Ander' - heden ten dage zijn dat Nederlanders met een moslimachtergrond - geaccepteerd. Na enkele decennia van multiculturele tolerantie, wat neerkwam op onverschillige segregatie, is het niet verwonderlijk dat de beerput van rechtspopulisme is opengebroken: de tolerantie is voorbij.

Het interessante is dat de Erasmiaanse acceptatie niet meteen werd gewaardeerd door veel van de 'allochtone' studenten. Dat kwam omdat wij ook tolerantie hadden verinnerlijkt. In een accepterende omgeving als het Erasmiaans veroorzaakte dat verwarring. Ik ben bijvoorbeeld opgegroeid in Rotterdam Lombardijen. Dat is een arme - en destijds overwegend blanke - arbeiderswijk. Op de basisschool en op straat speelde ik vooral met blanke kinderen. Maar altijd wanneer er spanningen ontstonden, bijvoorbeeld ruzie om knikkers, was het: 'Kutturk, ga terug naar je eigen land'. Ik werd dus getolereerd zolang ik geen problemen veroorzaakte.

Dat is trouwens ook altijd de defacto definitie van integratie geweest in Nederland: als je geen overlast veroorzaakt ben je geïntegreerd. Dus in het publieke en politieke debat integreren Marokkanen 'slechter' dan Turken omdat ze vaker handtasjes stelen. Terwijl Turken de grootste taalachterstand hebben, het minste cultureel verbonden zijn met Nederland en het minst vaak met andere etniciteit optrekken. Deze feiten zijn goed gedocumenteerd in allerlei onderzoeken door het SCP en CBS, maar toch trekken ook zij de conclusie dat Turken het 'beter' doen. Want ook voor hen bepaalt criminaliteit en arbeidsparticipatie de mate van integratie. Men mag blijkbaar niet integreren als laagopgeleide bijstandstrekker.

Op het Erasmiaans werden de 'allochtone' leerlingen noch door het schoolbestuur noch door de medeleerlingen getolereerd maar echt geaccepteerd. Maar omdat we het anders-zijn hadden geïnternaliseerd door onze ervaringen buiten de school konden we er niet mee overweg. 'Allochtoon' zijn was voor ons ook de norm geworden. Toen de pubertijd echt in werking begon te treden gingen wij 'allochtone' studenten steeds meer bij elkaar kluiten. We gingen in de pauze bij de verwarming in de hal staan en moeilijke gezichten trekken. De 'verwarming-gang' was geboren. Ik was een echte meeloper. Van binnen voelde ik dat ik niet veel had met

veel van de verwarmingsboys maar het zou 'raar' zijn om op te trekken met de hockeyende kids dus stond ik daar ook maar te hangen.

Echter, terwijl wij onze 'allochtoonheid' etaleerden bij de verwarming bleven we niet immuun voor de civiliserende werking van de Erasmiaanse cultuur. De verwarming-gang bleef namelijk niet monoliet. Het werd al snel een oriëntatiepunt waar elke Erasmiaan welkom was. We beseften het toen nog niet helemaal maar onze Erasmiaanse identiteit overtrof al het overige. Als iemand van een andere school bijvoorbeeld ruzie kreeg met een Erasmiaan, blank of zwart, stonden we allemaal klaar om te matten. In de praktijk was een beetje boos kijken genoeg om een kakker van een andere school af te schrikken. Ik heb zo op schoolfeesten meerdere malen een blanke mede-Erasmiaan uit de brand geholpen.

Na de middelbare school besepte ik pas hoe bijzonder en waardevol de vorming van het Erasmiaans is geweest. Na een aantal blauwe maandagen rechten en geneeskunde besloot ik om toch te gaan doen wat ik leuk vind, ongeacht de carrièreperspectieven en ongeacht de mening van mijn omgeving. Het werd maatschappijgeschiedenis aan de Erasmus Universiteit. Ik besloot snel om actief te worden in opleidingscommissies, de faculteitsvereniging en het faculteitsblad. Dat was geen calculerende stap maar ingegeven door een behoefte om mijn horizon te verbreden tijdens mijn studie. Deze behoefte is gekweekt op het Erasmiaans.

Ik kwam tot de ontdekking dat de meeste andere middelbare scholen niet alleen minderwaardige kennis overbrachten maar ook dat ze relatief kleinburgerlijke en bekrompen studenten produceren. Op de universiteit merkte ik dat goede vakinhoudelijke voorkennis, analytisch vermogen en met een open blik naar de wereld kijken geen vanzelfsprekende zaken zijn. Ik belandde eigenlijk weer in een tolerante omgeving waarin mijn veronderstelde anders-zijn, hoewel onbenoemd, altijd van invloed

bleef. Ik kan hier vele voorbeelden van noemen maar zal me beperken tot één.

Mijn actieve studentenleven viel al snel op in de kleine geschiedenisfaculteit en ik raakte bekend bij de meeste docenten. Maar een gerenommeerde hoogleraar Theorie van de Geschiedenis meed mij altijd als de pest. Ik begreep er weinig van. Hoewel ik nooit les van haar had gehad groette ze me nooit terug en liep met een strak gezicht langs me heen als ze me zag in de wandelgangen. In het masterjaar kreeg ik uiteindelijk les van haar. Het was een boeiend en intensief vak waarin elke week essays moesten worden ingeleverd over geschiedfilosofische onderwerpen. De studenten mochten zelf kiezen of ze het in het Engels schreven. Ik deed dat en haalde een 9 voor mijn eerste essay. De hoogleraar nam me apart en eiste dat ik het volgende stuk in het Nederlands zou doen. Dan kon ze 'checken of ik het echt zelf had geschreven'. Ik deed dat en haalde weer een 9.

Toen nam ze me apart en vertelde ze hoe blij ze was dat ik zo vooruit ben gegaan sinds het eerste jaar. 'Maar ik heb nooit eerder les van u gehad mevrouw', antwoordde ik. Na wat overleg kwamen we erachter dat ze mij al die jaren verward had met een andere 'allochtone' student. Deze student was talentloos en had na 3 maanden de faculteit alweer verlaten maar niettemin was het bij haar blijven hangen dat 'allochtone' studenten intellectueel beperkt zijn.

Ik doceer nu zelf aan de geschiedenisfaculteit van de Erasmus Universiteit. 'Othering' is een belangrijk thema in mijn colleges. Het zorgt altijd voor boeiende en levendige discussies. Hoe worden identiteiten gevormd? Waar is de grens tussen 'wij' en 'zij'? Kan er überhaupt een samenleving zonder 'de Ander' bestaan?

Zonder het Erasmiaans Gymnasium, waar ik heb ervaren dat we wel degelijk in staat zijn om een inclusieve identiteit te construeren, waren mijn colleges veel oppervlakkiger en saaier geweest.

“Is er nog xulos voor de vesta of zal ik even langs de Esso rijden?”

“Onze beschaving steunt op die van Rome en Hellas; zij is sinds de vroege middeleeuwen onderworpen geweest aan een steeds doorwerkend beïnvloedingsproces, nu eens sterker, dan weer zwakker, maar nooit ophoudend.” Quizvraagje: uit welk handboek, dat elke Erasmiaan van zijn twaalfde tot zijn achttiende op het nachtkastje had liggen, stamt deze constatering? Nou?

door **JOOST DE MAN**

Heel goed, één punt voor die kalende man achterin de zaal! Zij stamt inderdaad uit de koker van dr. J.H. Croon en dr. A.R.A. van Aken. Elke schoolgenoot had hun De antieke beschaving in hoofdlijnen (Agon Elsevier, 1966) verplicht in bezit. Tot wanneer die gedwongen aanschaf plaatshad is onbekend, dus in welk jaar de schoolleiding het schraptte van de boekenlijst evenmin. Mijn exemplaar ziet er overigens nog vrij eh... ongeschonden uit, sinds ik er met enige zwier een datum in schreef, talloze verhuizingen in de tussentijdse 35+ jaar ten spijt. Ik kan er met geen mogelijkheid al te veel in gebladerd hebben. Er hoorden dan ook geen overhoringen en proefwerken bij.

Inspirerende constatering toch, van Croon en Van Aken, al die jaren geleden. Zonder Rome en Hellas geen beschaving. Een paal boven water, geen twijfel mogelijk, een wetmatigheid. Als we de frase in de lente van 2012 herlezen, moeten we ons onwillekeurig achter de oren krabben. Sceptis maakt zich van ons meester, althans bij mij wel. Zo kort geleden neergepend en toch uit een ander millennium. Misschien is het zo gemakkelijk opgeworpen begrip ‘beschaving’ – de schrijvers bedoelden natuurlijk: Westerse beschaving – in deze context inmiddels aan herformulering toe. Maar dat... nooit ophoudende beïnvloedingsproces” is net zo intrigerend. Kijk eens om je heen: waar tref je vandaag aan de dag in-

vloeden van oude Grieken en Romeinen, behalve dan in de Dorische zuilen van kapitale nieuwbouw in handen van puissant rijke patsters? En waar is die beschaving dan? De eerste zin die mijn dochter kon uitspreken was “Dit programma wordt mede mogelijk gemaakt door...” (Nee, dat is fantasie, maar het scheelde weinig.)

Studentikoze meligheid

Paar jaar geleden ontving ik een e-mail van een oud-Erasmiaan die een lunchafspraak afzegde. Hij werkte toen ook in Den Haag en we aten wel 's een broodje samen. Wegens werkdruk in combinatie met een in toenemende mate turbulent privéleven kwam het 'm agendatechnisch even niet uit. De bondige samenvatting waarom hij mij een blauwtje liet lopen luidde aldus. Ex manibus ruit grandiositer.

Ik schaterlachte bij lezing van het potjeslatijn. De flauwiteit daargelaten – die zie ik ook wel in – behield dit modern-Latijnse bon mot toch zijn delicaat evenwicht. Want studentikoze meligheid ligt hierin immers op de loer, daar waar het tegelijkertijd op subtiele wijze parate kennis van de klassieke talen veronderstelt. Je zult niet zo snel aan een niet-gymnasiast zo'n kwinkslag sturen. Oppassen geblazen. Net zo zeer als het strooien met wijsheden uit het Oude Testament verfrissend kan werken (vide Jan Wolkers), maar ook zijn doel voorbij kan schieten en irritatie opwekken. De suggestie van gemeenschappelijk lid-

maatschap van een quasiuitgelezen genootschap, van dezelfde 'old boys' network, is niet eenieders kopje thee.

Het ex manibus ruit grandiositer deed mij wel wat. Het was een soort morsecode per zaklamp op een pikdonkere heide. En dan niet op het niveau van padvindders die in geheimschrift (“n ghmschrft”) aan elkaar onzinnige briefjes componeren, maar ongrijpbaar verhevener, in de verte vergelijkbaar met een begroeting door vrijmetselaars die elkaar de hand schudden, terwijl ze twee zachte kneepjes uitdelen. Onzichtbaar voor anderen. Een metafysische knipoog: ik weet dat jij er een bent; ik ben er ook een. We hebben een onzichtbare band, jij en ik, een overlappende opvoeding. Uit welke sociale klasse we ook stammen, in welke richting onze uiteenlopende levens zich sedertdien hebben ontplooid, we hebben toch maar mooi aan dezelfde moederborst gezogen. Fijn hè.

Xulos voor de vesta?

Niet sentimenteel worden nu, dat is op deze plek nergens voor nodig. En je moet tenslotte die levenslange dobberaars in de gemeenschappelijke Erasmiaanse onderstroom niet over een kam scheren. Er zijn vast en zeker oud-gymnasiasten die in huiselijke kring grappig bedoelde mededelingen uiten als “Is er nog xulos voor de vesta of zal ik even langs de Esso rijden?” Dat is doorgeslagen morsecode; zouteloosheid troef. Aan de andere kant zul je hun de kost moeten geven die het eerste woord van de Griekse strofen van het bondslied zijn vergeten en inmiddels ‘therapeut’ uitspreken alsof het woord eindigt met ‘petroleum’ op zijn Bargoens. Of ‘idealiter’ alsof het een inhoudsmaat is en ‘euthanasie’ met de eu van ‘leutig’. Tot die gruwelijke groep behoor ik evenmin. (We zijn in de minderheid, hoor, zet Radio1 maar aan op een doordeweekse dag.)

En met onderstroom wordt dan bedoeld: dat vreemdsoortige zintuig, die onbeschrijflijke, haarfijn opererende antennae, ontwikkeld om alle mogelijke culturele fenomenen om je heen te spiegelen aan hetgeen je in de puberteit ten behoeve van standaard en toetssteen voor zoete koek slikte, geserveerd door raadselachtige, onverklaarbaar knorrige heren in slecht zittende polyester kostuums. Da's een bijzondere prestatie van het gymnasiale systeem. Bijna een brainwash. Achteraf bezien denk je: waarom zag ik zo tegen die lessen Grieks en Latijn op?

Klassieke muziek bestond niet

Voordat we de loftrumpet steken over het Systeem, met zijn liefdevolle en gedegen voorbereiding van een leven vol letterkunde, beeldende kunst en architectuur, wijsbegeerte, et cetera, past een vraagteken bij de desinteresse onder het lerarenkorps in de vroege jaren zeventig omtrent de klassieke muziek. Muziek ontbrak in het curriculum opzichtig. ‘Klassiek’ houdt in: een standaard bepalend voor immer. En het schoolgebouw wemelde van de klassieken; de kinderen van Mnemosyne zweefden door het gebouw, van de zolder tot de kelder, maar Euterpe was permanent

uithuizig. De klassieke muziek bestond niet. Waarom dat zo was is me na al die jaren nog niet duidelijk. E. Janssen Perio heeft ooit een grammofoonplaat opgezet met Les Préludes van Liszt en vervolgens beweerd dat het Wagner was, en dat was aan de Wytemaweg 25 onze inleiding in de wereld van symfonie en opera. Het moest tot een college Modernisme van de heer Cecil Barfoot duren aler ik als tweedejaars in Leiden het Voorspel tot de derde akte van Tristan und Isolde te horen kreeg – een waterscheiding in je leven bij elke eerste beluistering, hoe je het ook wendt of keert. Ik durf hier te stellen dat de opera Daphne van Richard Strauss – om maar eens een voorbeeld uit talloze te geven – een uitnemende verdieping van de lessen rond de Metamorfozen zou vormen en dat de orkestraal geschetste transformatie van de titelheldin in laurierboom aan het slot ervan, 'n beetje vlotjes aangeboden aan de pukkellige pubers in de vierde klas, zou inslaan als een bom. Not a dry eye in the house en daaraan kan Ovidius een puntje zuigen. Maar dit allemaal, zoals gezegd, terzijde.

‘Des organisaties...’

Terug naar de hersenspoeling door humeurige heren, die gymnasiale educatie heet. Want dat is het, niet meer en niet minder. Wie van ons een auto met een gestileerd visje achterop geplakt ziet rijden, leest verstand $\epsilon\chi\theta\upsilon\varsigma$ en weet waarvan dat de afkorting is. Bij het woord ‘euthanasie’ denk je aan goed en dood, $\epsilon\upsilon$ en $\theta\alpha\nu\alpha\tau\omicron\varsigma$ – natuurlijk, wat moet je er anders bij denken? De frase ‘dit is niet des organisaties...’ komt niet over je lippen want organisatie is nu eenmaal vrouwelijk. Ga zo maar door, ad libitum. Al deze dwangmatige oprispingen uit de tweede natuur hebben geen autistische grondslag, zoals wanneer vaardigheden trucjes worden en kennis verandert in nutteloze feitenopstapeling zonder coherentie. Zij zijn ons eigen gemaakt alsof we er een instinct bij hebben gekweekt, het zijn handvatten die we de rest van ons leven onophoudelijk gebruiken. Want indrukken uit je jeugd slijten nimmer: dat geldt voor krenkingen en vernederingen (lees van Douwe Draaisma Waarom het leven sneller gaat als je ouder wordt), maar gelukkig ook voor het verschil tussen een Dorische, Ionische en Korinthische zuil.

Wie autistische trekjes vertoont en de dienstregeling van de NS uit zijn hoofd kent of supernova's ontdekt aan de sterrenhemel, weet meer dan een doorsnee burger en zal zich een leven zonder niet kunnen voorstellen. Maar hoe zou het zijn zonder klassieke opleiding? Te vergelijken met partieel doof of aan een oog blind? Je ziet en hoort alles wel, maar 'n beetje mistig en verstoord door veel ruis. Stel je voor dat je Faustus verzuchting bij de aanblik van Helena Was this the face that launched a thousand ships / And burned the topless towers of Ilium leest en vervolgens genoodzaakt bent te prakkiseren: waarom duizend, waarom schepen, waarom platte daken, en wat is Ilium, het ging toch over Troje...? Het zijn maar twee regels, maar o jé... wat een achterstand, het zweet breekt me uit als ik eraan denk. Onlangs trof ik op Facebook een foto van een toe-

riste, pontificaal poserend op het Forum Romanum, met als topografische aanwijzing dat zij zich bevond te “Rome, bij een oude opgraving...” Het schaamrood steeg plaatsvervangend op de kaken. Hoe is het om lichtjaren verwijderd te zijn van het culturele canvas waarop zoveel taal, kunst en cultuur is ontsproten? Wie weet was de Facebookvriend een geacheveerd vertaalter uit het Mandarijn of een postdoc in de astrofysica... Ik sluit niets uit. Toch kunnen we over één ding zeker zijn: achter dat zinnetje stak geen gymnasiale opleiding. Res ipsa loquitur, om het zo maar 'ns te zeggen.

Wilde Havana's

En dan denk ik met genegenheid terug aan Teitler, Bos en Tackx, die dagelijks aan onze opvoeding schaaften en als pottenbakkers de amfora vormgaven waarin later onze eruditie kon worden opgeslagen. Het was een vak, een baan, misschien een vluchtweg, zoals elke andere, maar het moet ook een roeping geweest zijn waarvoor geduld een eerste vereiste is, zoveel is zeker. Laten we wel zijn, je begint met niets en zes jaar later kun je, mits door de juiste woordenboeken omgeven, toch een aardig stukje Homerus en Livius begrijpen, een prestatie van formaat. Niet alleen van de scholier in de bank, maar tevens van de man voor de klas. Overigens, hadden wij de richtlijnen voor een vol en welgemanierd leven van de laatste twee heren letterlijk gevolgd, dan droogden wij nu onze handen af aan haveloze gordijnen die in rafels van het plafond neerdaalden en bliezen wij onophoudelijk dikke rookwalm van filterloze sigaretten en Wilde Havana's uit, totdat onze mistige huiskamers stonken als herfstig Londen in de tijd van de kolencentrales. Je kunt dat revisionisme noemen, en dat is het natuurlijk ook. Tempora, mores, enzovoort. Maar vreemd was het wel.

Latijn is Esperanto

Zonder Rome en Hellas een heel andere Westerse beschaving. Zoveel is zonneklaar. Zonder de Romeinen was ons rechtssysteem er niet en zonder het Griekse voorbeeld zou het begrip volksvertegenwoordiging wellicht niet eens tot bloei zijn gekomen. Zonder Griekse denkers en Romeinse doeners geen Europa en zonder Europa geen Nieuwe Wereld. Zonder Romeinen en hun verfijnde militaire tactieken een andere krijgsgeschiedenis. Latijn is het Esperanto dat het internationaal wél heeft gehaald, al was het maar omdat het de religieuze en medische lingua franca is geworden. Italië en Griekenland vormen twijfelloos de bakermat van onze Westerse wereld, hetgeen D66-voorman Alexander Pechtold op een hoogtepunt van de eurocrisis de kwinkslag veroorloofde dat beide landen hopelijk niet ook voor de ondergang van Europa zouden zorgen...

Niet dat gymnasiasten daarvan doordrongen zijn gedurende hun avontuurlijke zesjarige reis. Zo kregen we in de vijfde klas Plato op ons bord. Niet omdat wij naar de boekwinkel waren gegaan en uit het schap zomaar een aantrekkelijk bundeltje hadden uitgekozen, maar omdat aan het begin van dat schooljaar de claviger vanaf houten stellingen in de aula aan ons een stapeltje had

overhandigd waarvan Plato er een bleek te zijn. Om de dooie dood geen eenvoudige kost, zoals wij ontdekten. "In de vijfde lazzen we Plato..." hoor je wel eens. Dat wekt de suggestie dat men met die groene scholierbestendige uitgave in de hand, eens lekker op de bank ging liggen teneinde de tijd te doden, zoals nu met de nieuwste Saskia Noort. Dat was natuurlijk geenszins het geval. Want laten we wel wezen, wat moet een zestienjarige met Plato? Dus jij acht het bewezen dat ik in m'n tas pas, omdat ik in m'n jas pas en m'n jas in m'n tas past?! Van die dingen. Daar zit niemand op te wachten, zeker niet als je tiener bent.

Gymnasiasten door de eeuwen heen zetten hun tanden in de onnavolgbare dialectiek van deze man, die zijn leermeester Socrates had geëerd door wat een beetje van belang leek uit de omgang neer te pennen – een vroege incarnatie van James Boswell en Samuel 'Doctor' Johnson maar dan zuinigjes aan met de humor. Wij op onze beurt vertaalden Plato dat het een lieve lust had, en dat gold evenzeer voor de teksten van Seneca, Cicero, Euripides, Horatius, Herodotus en noem ze allemaal maar op, totdat er een uniek soort Nederlands op ons multopapier stond: een door een gymnasiast vertaalde klassieke tekst. Regel na regel Nederlandse woorden achter elkaar, grammaticaal correct geordend, maar volstrekt onbegrijpelijk, waarin archaische tussenvoegsels en in onbruik geraakte werkwoordsvormen over elkaar heen buitelden. En waar het over ging en waar het toe leidde? Geen enkel idee.

President van het curatorencollege Mr. H. Schadee sprak in zijn inleidend praatje tijdens onze inauguratie – het moet september 1968 geweest, onvoorstelbaar toch, welke zaken je bijblijven – dat Latijn vertalen zo iets als wiskunde is; geometrische figuren in taalvorm, met een eigen logica. Een soort hogeschoolpuzzelen. Je hoeft de wetmatigheden van het perspectief niet te begrijpen wanneer je vanaf het Hofplein over de Coolsingel tuurt en er geen eind aan lijkt te komen: je weet instinctief dat het een eind lopen is, nietwaar? Aldus vertaalt de gymnasiast klassieke teksten. Zelfs de conclusie dat van hetgeen was opgeschreven geen jota te snappen viel, openbaarde zich ons niet. Je leverde je blaadje in en ontving een cijfer retour. Klaar. Op weg naar de fietsenstalling om te roken.

'Partieel gevormd'

Er zijn drie in het oog springende verworvenheden na een succesvol afgeronde gymnasiale opleiding. Dankzij een basiskennis van het Grieks en Latijn, en hun perifere zusters als mythologie, kunstgeschiedenis, militaire historie et cetera, heb je de rest van je leven een voorsprong op 'partieel gevormde' scholieren. Je hebt bedrevenheid in zinsopbouw (wat hoort bij wat), herleiden van vreemde woorden (waar komt het vandaan) en doorgronden van inhoud (waar gaat het over).

Voorts, je hebt de kunst onder de knie om plezier te onttrekken aan onbegrijpelijke materie. En ja, voor dat doel doe je jaar in jaar uit alle mogelijke moeite om haar in het hoofd te stampen, met een onvoorspelbaar reservoir aan residuen tot gevolg, waaruit voortaan tot in lengte van dagen geput kan worden. Dat heeft ons een eerste kennismaking met de klassieke talen bijgebracht: het besef dat er lijvige boeken zijn in een vreemde taal die je ook kunt vatten in een uiterst oppervlakkige vorm, zonder enig diepgravend begrip en vanzelfsprekend enige aanwijsbare bekliving

van de inhoud. De zon gaat onder, de maan komt op, waarom precies is onduidelijk, maar we beseffen het gelukkig wel. Gallië bestaat uit drie delen, en in elk deel wonen personen.

Tot slot, de gelukzalige wetenschap dat in een constant en in toenemend tempo veranderende wereld er zaken voorhanden zijn die nooit zullen veranderen: de pasta Bolognese en de dode talen. De dode talen zijn er, zoals ze er altijd zijn geweest en er altijd zullen zijn. Een hoogst enkele keer ontstaat spontaan een toevoeging aan de woordenschat ('grandiositer'), of men ontdekt in een archief een onbekende tekst van Plinius de Jongere. Eens per vijftig jaar wisselt in Latijnse grammatica's het voorbeeldwoord van de eerste declinatie, bijvoorbeeld van rosa naar mensa. Maar dat is dan ook alles. Heerlijke gedachte.

Internationale kruisbestuiving

De vraag is of hedendaagse evenknieën van Croon en Van Aken met net zo'n stelligheid het "nooit ophoudende beïnvloedingsproces" van het Romeinse en Griekse gedachtegoed roemen. En de eeuwigdurende standvastigheid van 'onze' beschaving niet in twijfel trekken. Het Umfeld wijst in het tegendeel. Tweeduizend jaar 'Europa', veilig omgeven door zeeën en een onafzienbaar Russisch achterland, en bouwend op haar vanzelfsprekende mondiale culturele en imperialistische overheersing, dreigt te imploderen. Internationale kruisbestuiving zet de Westerse wereld onder druk. Ze zijn met veel meer, ze hebben veel meer geld en ze halen rap hun achterstand in, die Chinezen, Brazilianen, Indiërs, op alle mogelijke terreinen. Wetenschap, technologie, logistiek... (nu de mensenrechten nog.) Ze doen het slimmer, slaan onze fouten over, verzinnen geen financiële ketting met een of twee broze schakels voor hun bancaire systeem. En kennen weinig scrupules – net als de Romeinen trouwens, vraag het maar aan de Etrusken. Schatrijke vreemdelingen overspoelen Rome en Athene. Via Noord-Afrika is ooit Aristoteles ontdekt in West-Europa, anders zouden we jegens die regionen nog wantrouwige gevoelens kunnen koesteren...

In Florence en Venetië horen onze kinderen over vijftig jaar een Amerikaanse accent en ze denken hé, hoor ik daar nu een Amerikaan? Kortom, bestaat onze 'Westerse beschaving'; zo veilig ingebed in de klassieke oudheid, over honderd jaar nog? Who knows, iets voor cultuurfilosofen en futuristen.

Equus in horto

Fijn aspect van die dode talen: tweeduizend jaar geleden betekende equus in horto in alle talen precies hetzelfde als nu. Dat is een troostrijke gedachte. Wie aan een Nederlander van veertig jaar geleden de zin "ja, nou ja, ik voel me zeg maar best wel een soort van supercool!" voor zou leggen, stuitte gegarandeerd op onbegrip. Precies zoals een hippe vogel van een halve eeuw terug "mieters, blitskikker!" zou kunnen zeggen en nu alleen gefronste wenkbrauwen zou ontmoeten. Daar hebben de teksten van Horatius en Xenofon gelukkig geen last van.

En de avondse Akropolis en het Parthenon conserveren we met de modernste technieken, bedacht in een van de zesduizend Chinese onderzoeksinstituten, in hun huidige staat, met geld uit Brussel dat geleend is in Zuid-Amerika, tot in de eeuwigheid. Zij rusten in vrede. Net als de dode talen.

Links: Nicolette Knol en rechts: Emma Brouwers

De Nieuwe Lichting: 7

Na een vermoeiend schooljaar gaan Emma en Nicolette op vakantie. Het liefst zouden ze dus even alles uit hun hoofd zetten. Maar dat zou zijn toch jammer zijn van alle kennis, die ze dit jaar weer hebben opgedaan. Hoe gaan ze de kennis, dit jaar opgedaan op het Erasmiaans, gedurende de zomermaanden gebruiken?

Emma:

Okee, per vak? Daar gaat ie:

Nederlands: gewoon praten natuurlijk!

Duits: Duitse tv kijken.

Frans: ik ga een weekje naar Frankrijk dus daar ga ik Frans praten.

Engels: Ik praat vaak Engels op het internet en soms ook met m'n ouders of met vriendinnen.

Latijn: Op en in kerken in Italië waar ik ook naartoe ga, daar zullen veel Latijnse spreuken staan die ik dan misschien wel kan vertalen.

Grieks: Ik denk niet dat ik hier heel veel mee ga doen, maar ik kies volgend jaar ook Latijn dus Grieks is dan verleden tijd!

Spaans: In Italië zal het fijn zijn dat ik Spaans kan omdat dat ook wel een beetje op het Italiaans lijkt.

Wiskunde: als ik soms dingen moet berekenen voor de reis bijvoorbeeld, of hoelaat ik weg moet. Niet hele ingewikkelde wiskunde dus!

Natuurkunde & Scheikunde: Daar ga ik lekker niks meer mee doen, ik kies E&M volgend jaar dus deze vakken zullen niet meer aan de orde komen!

Biologie: Misschien met planten die ik tegen kom in Italië, dat ik dan weet welke het zijn.

Aardrijkskunde: Natuurlijk wat er in verschillende plaatsen gebeurt!

Geschiedenis: Het zal leuk zijn als ik dingen weet als we bijvoorbeeld oude gebouwen of kerken in Italië gaan bezoeken.

Economie: met m'n vader over economische dingen praten, hij is een econoom.

Nicolette:

Nederlands: Zoals Em al zei gewoon Nederlands praten, met mijn ouders en broer.

Engels: Ik voer weleens gesprekken met mijn familie in het Engels en in de vakantie lees ik ook Engelse boeken.

Frans: Ik ga een week naar Zuid-Frankrijk, daar doe ik altijd 's ochtend boodschappen met mijn broer. Dan moet je natuurlijk wel Frans verstaan en spreken om iets te kunnen kopen.

Duits: We zijn net terug uit Trier, in Duitsland! Ik ben ook met mijn excursie naar Keulen geweest dus daar heb ik Duits gesproken en gelezen. Ik ga in de vakantie ook naar Zwitserland, daar spreken ze ook Duits, dus daar ga ik ook Duits lezen en spreken.

Latijn: Ik ga geen Latijnse spreuken vertalen op gebouwen. Toen we in Trier waren hebben we met de begeleider van onze loopgroep, meneer Van Sloten, op een gebouw een Latijnse spreuk vertaald! Dat was leuker dan ik van te voren dacht!

Grieks: Ik kies volgend jaar Grieks dus dan is Latijn verleden tijd. Maar ik kies Grieks omdat ik Latijn moeilijker vind. Dus in de vakantie ga ik daar geen aandacht aan besteden, maar na de vakantie heb ik weer mijn volle aandacht voor Grieks.

Spaans: Ik kies geen Spaans volgend jaar, want ik heb al een ander keuzevak: Economie en ik denk dat het anders te veel wordt. Maar ik vertel wel eens wat in het Spaans aan mijn ouders en broer, dus zo besteed ik daar mijn aandacht aan. Ik vond het wel heel erg leuk om een jaar Spaans te volgen.

Wiskunde: "Elke dag maak je rekensommetjes", vertelden ze vroeger altijd op de basisschool. Dus ja, ook in de vakantie: Bijvoorbeeld als je in de Albert Heijn je boodschappen koopt.

Natuurkunde & Scheikunde: Deze vakken heb ik gekozen, maar in de vakantie ga ik daar niets mee doen. Soms zijn er wel wat dingen waarvan ik denk: "Hé, dat heb ik ook bij natuurkunde/scheikunde gehad!", maar daar blijft het dan bij. Dus nee, ik ga daar in de vakantie niets mee doen.

Biologie: Misschien als ik ga bergwandelen (ik hoop het niet!) met mijn ouders en broer dat ik dan de planten die ik tegenkom kan herkennen?

Aardrijkskunde: Naast dat ik natuurlijk moet weten waar de leuke plaatsjes liggen (kaartlezen etc.) weet ik dan misschien ook iets van hoe hoog een bepaalde berg is (of niet).

Economie: Mijn vader is bankier, mijn moeder is docente financieel management op de Hogeschool Rotterdam, dus wij voeren thuis wel eens "economische gesprekken" over de economische crisis en andere economische zaken. Ook heb ik als keuzevak Economie gekozen. Dus ja, Economie is net als Wiskunde een vak dat je elke dag gebruikt.

Hoe gaat het verder met de vakkenpakketten?

Emma: Het gaat hartstikke lekker op school. Het wordt wel zwaar nu zo het einde van het schooljaar. We hebben veel toetsen en huiswerk. Wat we moesten kiezen was een vakkenpakket / profielkeuze. Ik heb E&M gekozen, met Economie, geschiedenis en wiskunde B. Als extra vak heb ik Spaans gekozen omdat ik dat erg leuk vind. Ik vind het wel spannend, maar als ik zo door blijf gaan ga ik zeker over. Ook ga ik weer met een groepje spelen op de promotie, wat ik vorig jaar al heb gedaan. Ik ga zingen en de rest bespeelt instrumenten, hier zijn we hard voor aan het oefenen. Kortom het wordt het einde van dit jaar zwaar, maar ook wel heel erg leuk!

Nicolette: Het gaat heel goed op school. Ik heb als profiel Natuur&Gezondheid gekozen. Dat is met Natuurkunde, Scheikunde en Biologie. Ik heb ook wiskunde B gekozen (dat is iets moeilijker dan wiskunde A), dus eigenlijk wordt het profiel dan Natuur&Gezondheid/Natuur&Techniek (N&G/N&T). Als keuzevak heb ik Economie gekozen. Het is nu nog wel spannend want de laatste weken zijn echt het zwaarst. We moeten nog veel presentaties houden voor onder andere Duits, Engels, Nederlands en misschien ook nog Frans. Naast alle toetsen eindigen we natuurlijk ook nog met een heel zware proefwerkweek. En deze laatste periode telt twee keer mee! Maar ik ga gewoon heel erg mijn best doen! Daarna nog de promotie, waar Em gaat optreden, en dan gaan Em en ik alweer naar de bovenbouw!

Op naar de bovenbouw en misschien toch maar eens een nieuwe titel verzinnen voor dit item, want de dames zijn al ver gevorderd in hun schoolcarrières.

Preview: Giovanna's Navel

Zomer

Hij had met pompoenen leren zwemmen, groene Flaschenkürbisse. Of Pitterlen, zoals ze in dialect worden genoemd. De vruchten waren gedroogd. Klaus Mair, zes jaar oud, kort stekelig blond haar, had ze met zijn vader geplukt in de tuin. Sommige pompoenen waren groter dan hijzelf.

Het was de zomer van 1936, het einde van de zomer van een onschuldig jaar. September, maar warm en licht. Zijn vader en moeder, zijn broer en twee zussen, hijzelf – de hele familie Mair sloep al vier maanden met de ramen open. Getjirp, de liederen van cicaden die door de vensters naar binnen stroomden en je in slaap susten.

's Ochtends was het zonlicht zo fel dat Klaus zijn ogen onder de lakens opende. Hij fantaseerde dat hij nog niet wakker was, niet hier, maar elders, in een droom, een fabelwoud van licht.

De ochtenden in september waren minder hel dan de ochtenden in augustus, maar verder duidde vrijwel niets erop dat de zomer ten einde liep. De dagen waren zoel en iedereen had aldoor dorst. Tot laat was het geluid te horen van spelende kinderen in het water. Zijn broer en twee zussen konden al zwemmen, net als hun vriendjes en vriendinnen, die ook in het dorp aan het meer woonden. Ze gilden en sprongen van rotsen, ze slingerden aan een tak in de Montiggler See. De jongens duwden de meisjes kopje-onder. De kleine Klaus zat aan de kant. Hij kon niet bovenblijven. Het water droeg hem niet.

Aan het begin van de zomer had hij het geprobeerd, aangemoedigd door zijn zussen. 'Spring,' hadden Helene en Renate geroepen. 'Spring, Klaus!' Hij durfde niet en was het water in gestapt, steeds dieper, totdat zijn voeten de bodem niet meer raakten. Hij bewoog zijn armen en benen zoals hij anderen had zien doen, maar het lukte hem niet om te blijven drijven. Heel even zag hij de onderwaterwereld, troebel en lichtgroen, toen werd hij omhooggetrokken. Zijn zussen hielden hem stevig vast en zwommen terug. Klaus klauterde op de kant en keek naar de waterpret: het springen en duiken, de fonkerende zuilen van water die omhoogkwamen. Hij huilde, maar dat zag niemand.

Er volgden meer pogingen. Klaus probeerde op zijn zij te zwemmen, op zijn rug, hij hield een tak vast, een stronk. Hij spartelde en slikte water door. Het meer vertikte het om hem te dragen.

'Waarom ben je zo stil?' vroeg zijn vader tijdens het middagmaal.

Klaus antwoordde niet. Ze zaten buiten, aan de lange houten tafel. Zes borden met bonen uit de tuin. Misschien bleek nog het meest uit de tuin dat het afscheid van de zomer naderde. Er lagen donkerpaarse vijgen in het gras.

'Hij kan niet zwemmen,' zei Helene, de jongste van de twee zussen. 'Het lukt hem niet.'

Klaus prikte met zijn vork zo veel mogelijk bonen van zijn bord en stak ze in zijn mond. De tranen liepen een voor een over zijn wangen.

Na het eten nam zijn vader hem mee naar de kelder, de donkerste en koelste plek van het huis. Tegen de achtermuur waren planken getimmerd waarop tientallen glaasjes stonden. Abrikozenjam, pruimenjam, frambozenjam, rozenbottel. Klaus had zijn moeder geholpen bij de abrikozenjam. Hij had de pitten uit de vruchten gehaald terwijl zijn zusjes en broer in het meer zwommen. Verdriet dat werd verdreven door de geur van smeltende suiker.

'We moeten de kleinste mee naar boven nemen,' zei zijn vader.

Ze stonden voor een plank met flespompoenen. Klaus had ze in de herfst met zijn vader en broer geplukt. Van de eerste vruchten had zijn moeder romige soep gemaakt. De soep was ook een voorbode, een teken dat er iets eindigde en er iets anders begon, maar voor een zesjarig kind vergeleed de tijd onzichtbaar. De pompoenen die niet in diepe borden terecht kwamen, werden gedroogd in de zon en later in de kelder bewaard. Als je erop sloeg, weerklonk een hol geluid.

Klaus pakte de kleinste flespompoen met twee handen op, zijn vader nam een iets groter exemplaar mee naar boven. En zo liepen ze even later ook naar het meer, over het kronkelige smalle pad door het bos. Vader en zoon, Pitterlen onder de arm.

'Papa,' zei Klaus, 'draagt het water mij nu wel?'

'Ja, nu wel.'

'Ik heb nog nooit iemand in het water gezien.'

'Papa heeft er vroeger ook mee leren zwemmen.'

Zoals de vader van de vader van Klaus ooit pompoenen om het bovenlichaam van zijn zoon had gebonden, zo bond Alfons Mair aan de rand van de Montiggler See pompoenen om het bovenlichaam van Klaus.

Ze gingen samen het water in, stap voor stap voor stap. Klaus voelde hoe zijn voeten de bodem niet meer raakten, hoe hij loskwam en begon te drijven. Hij lachte. Hij kon het niet geloven. Het meer droeg hem! Het was alsof de zomer opnieuw begon. Alsof de zomer eindelijk zijn gloed over Klaus uitstortte en hij zijn ware gedaante voor het eerst zag. Hij zwom naar de andere kinderen toe, hij gilde het uit, hij spetterde en trappelde, en aan het einde van de dag duwde hij een meisje kopje-onder. Evi Hofer. Glitterende zwarte ogen, lange haren en een huid zo wit als kiezelstenen.

Klaus liep met haar terug naar huis, over het kronkelige pad door het bos, over de ronde keien van de straat. Hij droeg de grootste pompoen, Evi de kleinste. Ze woonde driehonderd meter verder. Haar moeder was de mooiste vrouw van het dorp. De bakker trilde als hij haar hielp.

'Tot morgen,' zei Klaus toen hij voor zijn huis stond.

'Tot morgen,' antwoordde Evi en ze zwaaide naar hem.

De volgende ochtend liep Klaus met zijn broer en zussen naar het meer. De pompoenen werden doorgegeven. Hij wachtte aan de kant op Evi. Hij wachtte met de pompoenen om zijn bovenlichaam. Ze zou het beeld nooit vergeten.

Hand in hand sprongen ze in het meer. Ze zaten elkaar achterna, ze spuugden stralen water omhoog, ze zwommen met de anderen naar de overkant. De anderen bij wie hij eindelijk hoorde, die zijn vrienden waren. Uitgeput kwamen ze aan land. Ze lagen als hagedissen in de zon en sprongen ettelijke seconden later weer in het water. Er werden wedstrijdjes gedaan. Wie het snelst was, wie het langst onder water kon blijven, wie de luidste plons kon maken. Er werden groepen gevormd. De meisjes tegen de jongens. Er werd getrokken en geduwd. Overal spatte water

in de hoogte, fonkelende gordijnen, druipende regenbogen. Evi gilde zijn naam, een eindeloze klank gevangen in het lange licht.

Aan het einde van de dag aten ze vijgen op een omgevallen boomstam. Rode wangen, kleverige vingers. Het meer was glad als een steen.

Alle zomers werden één. Alle zomers uit zijn jeugd, alle zomers van al zijn vrienden. Eén grote smeltkroes van warmte en water, van zoete vruchten. Klaus zag het gebeuren toen hij oud genoeg was om de tijd te zien verglijden, toen de tijd ook zijn leven in tweeën deelde en hij zag dat er iets voor hem lag en iets achter hem.

Klaus Mair, zestien jaar oud, sluike donker haar, werd door zijn vader naar de Berufsschule in Bozen gestuurd. Eén dag in de week ging hij naar school, de andere vijf dagen werkte hij in een constructiewerkplaats. Schreeuwende machines, fonkelend metaal.

Zwarte handen. Hij maakte constructies voor loodsen, voor landbouwmachines en voor skiliften. De dagen roken naar vijsel. 's Avonds was hij zo moe dat hij na het eten direct naar bed ging. Hij sloep met talloze jongens op een zaal. Sommigen waren net als hij bankwerker, anderen leerden voor monteur, loodgieter of smid. Iedereen had zwarte handen, maar niemand sprak hem aan. Hij was weer alleen.

Op zaterdag liep hij in de middag naar huis, waar hij immense hoeveelheden eten naar binnen werkte. Zijn moeder schepte hem soms drie keer op. Het was het zware werk, de lange wandeling. Het waren de verse groenten uit de tuin: koolrabi, wortels, pompoenen, aubergines, bonen, spruiten, bloemkool, broccoli, courgettes. Zijn moeder had een schriftje waarin ze elk jaar een plan tekende voor de tuin. Welke groenten op welke plaats, welke bloemen, welke kruiden, welke rode vruchten. Ze hield van haar tuin als van een familie. Ze wikkelde aan het einde van de herfst papieren zakken om de spruiten, zodat ze ook in de winter gegeten konden worden. Ze begroef eierschalen bij de wortels van koolplanten en gebruikte roet als compost voor lente-ui. Oude lederen schoenzolen werden in regenwater geweekt en met dit vocht besproeide ze haar dierbaarste planten. Ze wist in welke week er gezaaid moest worden en op welke dag de stengels van de uien moesten worden gebroken. De rozenstruik was meer dan vijftig jaar oud.

Op maandag stond Klaus voor dag en dauw op om terug te lopen naar Bozen. Het was vaak nog donker, ook als het zomer was. In de werkplaats moesten zijn ogen wennen aan het licht. Maar hij was geen kind meer, zijn jeugd lag achter hem.

Ook de anderen werkten, zijn vrienden uit de buurt, zijn broer en twee zussen. Helene werkte als winkelmeisje en Renate was huishoudster van een familie in Eppan. Zijn broer hielp zijn vader in de appelgaard, hij zou het bedrijf later overnemen, hij was de oudste zoon.

Het was de tijd, de oceaan van tijd, die in beweging was gezet en niet meer te stoppen was.

Zijn vader overleed als eerste. Het begon onschuldig, een vlek in zijn hals, op sommige avonden hoofdpijn. Tot de dag aanbrak waarop hij niet meer uit bed kwam. De dokter boog zich over hem heen en veegde het zweet van zijn voorhoofd. Er werd gebeden. Ze voerden hem romige soep, zijn leven werd met twee dagen verlengd.

Klaus maakte een ijzeren kruis. Zijn moeder legde dahlia's uit de tuin op zijn graf. De dahlia's waarvan ze zoveel hield omdat ze zo lang bloeiden.

Zijn zussen trouwden. Hun echtgenoten waren schonkige mannen, boeren aan de andere kant van het dal. Ze kregen kinderen met sterke tanden en spierwitte haren. Klaus werd peetvader van een meisje dat hij de geluiden van de dieren in het bos leerde.

Hij bleef alleen. Hij was in Bozen gaan wonen en werkte in dezelfde werkplaats waar hij als jongen was begonnen. Zijn handen kreeg hij niet meer schoon onder de kraan. Tussen de middag zat hij met honderd mannen in een kantine, 's avonds at hij augurken en gerookt spek in zijn keuken. Hij genoot van de stilte, de afwezigheid van mensen en machines. Het enige wat hij miste was de tuin van zijn moeder.

Het noodlot bracht hem terug naar huis. Op de weg tussen Kaltern en Eppan werd zijn broer aangereden door een vrachtwagen. De chauffeur had hem niet zien lopen. Het was een zomerdag, vlak voor de oogst van de groen-rode Gravensteiner. Zijn broer kwam zijn verwondingen niet te boven. Drie dagen en twee nachten doorstond hij de verschrikkelijkste pijnen. Toen verloor hij het leven. De cicaden susten hem voorgoed in slaap.

Klaus moest het bedrijf overnemen, met zijn zwarte handen plukte hij rode, gele en groene appels. Hij vulde grote houten kisten en bracht ze naar het fruitgenootschap. Twintig ritten per dag, de brandende zon boven zijn hoofd. In het meer werd gezwoem en gespeeld. Tot laat was het geluid van kinderen te horen.

Zijn moeder reserveerde in haar schrift minder ruimte voor groenten. Ze waren nu met z'n tweeën. De lege plekken werden ingevuld met namen van bloemen: asters, lelies, hortensia's, gladiolen, klapprozen, korenbloemen, kraaienvloemen, zonnebloemen. Ze werden in maart met kippenmest gezaaid. Twee maanden later liep zijn moeder met het eerste boeket uit de tuin naar de begraafplaats, elke week legde ze andere bloemen op het graf van haar man en dat van haar zoon.

En zo vergeleed de tijd, werd de ruimte achter Klaus steeds groter. Hij begon langzamer te lopen, zijn haar kleurde grijs. De enige met wie hij sprak was zijn moeder. Ze vertelde hem over de tuin, wanneer hij moest zaaien, welke kruiden een kalkbodem nodig hadden, hoe de slakken te verjagen. 'Gebruik mijn kousen om zwakke planten vast te binden,' zei ze.

Ze stierf op de dag dat hij peterselie in de tuin moest planten, 13 juni, de naamdag van Antonius van Padua. Klaus legde een bos paarse leeuwenbekken op haar graf.

Het land werd verpacht aan twee broers uit het dorp. Ze plantten bomen met nieuwe appelsorten: Pink Lady, Rubens, Kanzi. Later werd een deel van de grond gebruikt voor wijnbouw.

Klaus verzorgde de tuin van zijn moeder. Hij haalde het ouderlijk bed uit elkaar en gebruikte de ijzeren spiraalbodem om er bonen tegenaan te laten groeien. Het onkruid ging hij te lijf met kapotte rolluiken, die hij als paden tussen de groentebedden neerlegde. 's Zomers at hij aan de lange houten tafel.

De rozenstruik naderde de honderd.

Heel soms maakte hij een wandeling en liep hij naar het meer. Het was een moeilijke opgave. De kronkels van het pad putten hem uit. Op een bankje keek hij naar de kinderen die van de rotsen sprongen. Hij hoorde ze lachen en gillen. Ze deden wedstrijdjes en gevechten. Overal spatte water in de hoogte. Een jongetje duwde een meisje onder, zoals hij Evi Hofer ooit kopje-onder had geduwd.

Ernest van der Kwast even terug op het Erasmiaans

Op dinsdag 8 mei 2012 was Ernest in de Leopoldzaal voor de Erasmus Lezing van dit jaar. Hij bezorgde veel leerlingen, oud-leerlingen en (oud-)docenten een uiterst smakelijke avond. Ernest vertelde smakelijk en met veel zelfspot over zijn tijd op het Erasmiaans, zijn huidige (vooral Italiaanse) leven en zijn schrijverschap. Daarnaast las hij een paar verhalen voor, delen van Mama Tandoori en (een primeur) van zijn boek dat op 31 mei verschijnt, "Giovanna's navel". Zijn goede herinneringen aan de school betroffen vooral de RGB, waarvan hij praeses was, "dat waren nog eens tijden", de samenwerking met Jules Terlingen, "hij leerde mij schrijven" en zijn aanvaringen met docenten: "De leraar stuurde mij weer eens de les uit en hield trillend van boosheid de deur voor mij open. Dat waardeerde ik natuurlijk zeer. Ik had in de tijd dat ik piccolo was in Hotel New York geleerd dat je dan soms mag rekenen op een klein footje. Uiteraard wilde ik de lulligste niet zijn en ik viste dan ook een kwartje uit mijn broekzak en stopte dat bij het verlaten van het lokaal in zijn borstzakje...". Eén van de vele anekdotes uit zijn rijke Erasmiaanse leven. Ernest was waarschijnlijk niet altijd een feest voor de docenten, deze avond zeker wel voor ons.

Door PAUL SCHARFF

The Beauty & the Brains: 7

Bo Mulder, EXAMENJAAR: 2004

Ze is in oktober jarig, maar als je op het net op zoek gaat naar Bo Mulder denk je toch met een tweekling te maken te hebben. Twee totaal verschillende gezichten. Aan de ene kant is er de rechtsgeleerde en aan de andere kant is er een feestbeest. De rechtsgeleerde is niet lastig voor te stellen in een zwarte toga, het feestbeest ziet er beduidend anders uit, want Bo laat zich het liefst zien op modefeesten. Zij schrijft en blogt voor "Fashiolista" en voor "I Love Fashion News".

JWorden de twee uitersten nog gecombineerd of heb je je totaal toegelegd op de mode?

Ik moet je eerlijk bekennen dat ik eigenlijk nog helemaal niet weet wat ik precies wil. Althans, ik wil eigenlijk twee dingen die niet op een voor mij juiste manier zijn te combineren. Aan de ene kant wil ik dolgraag verder in de fashion industry: werken bij een blad, online, offline. Maar aan de andere kant wil ik ook heel graag mijn juridische brein gaan gebruiken. Het liefst bij een nichekantoor voor merkenrecht. Ik heb uiteindelijk niet voor niets deze studie gedaan, ben er goed in en vind het ook onwijs leuk en interessant. Op het moment voer ik een enorme tweestrijd. Aan de ene kant is mode mijn passie, maar aan de andere kant heb ik zeker intellectuele uitdaging nodig. Ik wil niet zeggen dat mode oppervlakkig is en vooral de businesskant ervan is dat allesbehalve, maar feit blijft dat het sowieso minder diepgaand is dat de advocatuur. Dus wat het gaat worden weet ik nog niet en het combineren is geen optie. Ik zou bijvoorbeeld wel bedrijfsjurist bij een modehuis kunnen worden, maar het blijft een baan in de juridische richting want wat het object ook is (mode of een fusie) het is het toepassen van het recht!

Bloggen is voor een complete generatie Erasmianen een moeilijk woord. Leg eens uit wat het is en schat eens in hoeveel mensen je blogs lezen.

Ik zou niet weten hoeveel mensen mijn blog lezen! Ik weet wel dat het er veel moeten zijn aangezien Fashiolista over de 700.000 actieve leden heeft wereldwijd, en I Love Fashion News het best gelezen is van Nederland. Bloggen is een nieuwe vorm van journalistiek met een persoonlijke tint. Het leuke aan bloggen is dat het toegankelijk voor een ieder is. In de huidige digitale wereld heeft

iedereen de mogelijkheid om zijn mening te exploiteren, zichzelf te laten zien en mensen wereldwijd te bereiken. Of bloggers kunnen worden bestempeld als journalisten is daarentegen wel een kwestie apart. De traditionele journalistiek is immers aan veel meer eisen verbonden en is niet direct toegankelijk voor een ieder, terwijl bloggen dat wel is. En dat brengt een groot voordeel mee, maar natuurlijk ook een nadeel. Wie dan ook kan zijn mening uiten en daarmee mensen bereiken zonder zich aan bepaalde aanvaarde journalistieke normen en waarden te houden. Gelukkig speelt deze problematiek niet op het gebied van modebloggers, maar op andere gebieden zijn hier zeker moeilijkheden. In principe kan een blog over ieder willekeurig onderwerp gaan. In de mode staat het vertalen van een trend naar eigen interpretatie centraal. En heel grote bloggers zijn zelfs in bepaalde zin leidend in de mode. En er valt heel veel geld mee te verdienen, als je het een beetje goed doet kan je duizenden unieke bezoekers per dag hebben en dan staan adverteerders te springen om een plekje op jouw blog!

Je bent afgestudeerd op Intellectueel Eigendom. In het tijdperk van internet moet daar nog veel te reguleren zijn. Hoe zit dat met je blogs en je tweets, kan ik die gewoon overnemen in de Tolle?

Er is inderdaad ontzettend veel te reguleren op het gebied van IE op dit moment. In principe kan jij mijn blogs en tweets overnemen, zolang je de bron vermeldt is het allemaal ok. Het valt onder het citaatrecht. Maar zoals je zegt, het is allemaal nog een ontzettend grijs gebied en vallen veel rechthebbenden buiten de boot! Het kan allemaal veel beter wettelijk gezien, alleen het probleem blijft dat het controleren ervan op het wereldwijde web onmogelijk is.

Misschien ben je wel de Erasmiaan met de meeste vlieguren dit jaar. Londen, Berlijn, Istanboel LA en New York. Doe eens een schatting!

Mijn vlieguren dit jaar ... Het begon met Florence. Heen en weer zijn dat ongeveer 6 uurtjes geweest. Toen kwam Rio de Janeiro via Londen en dat was een trip van in totaal 26 uur. Toen naar Istanboel (3 uurtjes volgens mij), van Istanboel naar New York (weer iets van 12 uur), van New York naar Londen (ongeveer 9 uur) en toen terug naar Amsterdam vanuit Londen (1 uur). En bovenop die ± 57 uur, nog 6 uur op en neer naar Nice...dus dik 60 uur in twee maanden!

Van welk vak op het Erasmiaans heb je nu nog de meeste profijt?

Van welk vak niet? Er is niet echt één vak aan te wijzen, want mijn hele middelbare schooltijd heeft bijgedragen aan alles wat ik nu doe en kan. Op het Erasmiaans heb ik het echt wel zwaar gehad met de competitieve sfeer, het altijd de beste willen en moeten zijn en vooral het altijd moeten doorzetten. Als je niet doorzet dan is dat niet erg, maar dan moet je eraf. Zo werkt dat op een categoriaal gymnasium. En dat is best pittig, maar leert je wel doorzetten en geeft je de mentaliteit altijd te willen winnen. Mijn motto is altijd al 'work hard, play hard' geweest. Ook op het Erasmiaans zijn de feestjes niet aan me voorbij gegaan (vooral op donderdag tijdens mijn eindexamenjaar), maar ik heb het wel met vlag en wimpel in 1 keer allemaal gehaald. En zo benader ik nog steeds alles. Ik volg m'n hart, wil doen wat ik leuk vind en zal mijn doelen bereiken, maar ik moet dat wel met plezier doen. En deze instelling heb ik absoluut te danken aan het Erasmiaans.

Wat is er met je vinger gebeurd? Dat is geen ingescheurde nagel! (zie foto's op internet)

Mijn vinger is gebroken in Istanboel dankzij mijn lieftallige collega. Dus in New York en Londen moest ik het doen met een geweldig mooi ingepakte witte vinger, helemaal niet chill. Maar zoals het cliché klinkt: ieder nadeel heeft een voordeel. Want ik heb op iedere vlucht een upgrade gekregen (het zag er namelijk veel ernstiger uit dan het was), werd mijn vlees voor me gesneden en zijn al mijn koffers gedragen! En dat is best fijn soms!

Wat trek ik aan naar de reünie volgend jaar. Ik wil graag succesvol overkomen, maar het moet er niet te dik op liggen, geen Boss-pak. Ik ben 1.91 m, atletisch gebouwd en mijn haar is een krullenzootje. Kom ik nog weg met quasi-noncho of is dat zó jaren 80?

Tip nummer één: ga lekker zoals je bent! Als je succesvol bent doe je dat door jezelf te zijn en alleen even je afgetrapte schoenen en door motten bewerkte kledingstukken thuis te laten. Geen geforceerde pakken en gelakte schoenen, maar wel een goeie denim, hippe stappertjes, een goed gestreken hemd en een lekker jasje (baseball, leer, maakt niet uit). Beetje wax in de haren en zolang je je leuke babbel meeneemt komt het vast helemaal goed!

Interview met Anja Frenkel: 'Eigenlijk ben ik een romanticus, altijd op zoek naar mooi.'

Keep on dreaming

Al van af haar jeugd heeft ze één grote drijfveer: een onverzadigbare behoefte zich op alle mogelijke manieren creatief te ontplooiën. 'Geef me een kwast en ik schilder. Geef me een viool en ik maak muziek!' Nog tijdens haar studie werd ze, zonder enige redactionele ervaring, eindverantwoordelijk voor het kunsttijdschrift *Tableau*. Mede door haar enthousiasme en inspanningen groeide het magazine uit tot een blad met autoriteit en een sterke positie op de lezers- en advertentiemarkt. Schrijven, vormgeven, de kunstwereld verkennen, en daarnaast boeken samenstellen, ontwerpen en vormgeven, reizen, fotograferen, theater, muziek... De veelzijdigheid van haar talenten is groot, haar passie nog groter. Het ontbreekt haar eigenlijk alleen aan tijd.

door **MARIELLE GISPEN-PRONK**

Time is not on her side. We ontmoeten elkaar om die reden tussen de drukke bedrijven door bij Dauphine achter het Amstelstation. Vlakbij waar Anja bezig is haar boot zomerklaar te maken. 'Ja, bezit is zorg. "Heb je een boot, dan werk je je dood", zeggen ze hier in Amsterdam. Maar ik doe dat met veel liefde en plezier. Ook een soort therapie, even stoer een paar weekeinden de handen uit de mouwen, even nergens aan denken en gáán met die staalborstels. Elk jaar wordt 'ie een beetje mooier. Sta ik letterlijk tussen de bootwerkers even vies en zwart te wezen. En wat is het elke keer een fantastisch vrij gevoel als je dan na een lange winter weer de Amstel op kunt varen'. Ruim zeventien jaar geleden, fietste ze over de grachten en zag 'Leuntje' liggen. De stalen 'speedboot zonder speed' verkeerde in een deplorabele staat maar het was een 'coup de foudre': zij en het bootje waren verkocht. Na er nauwelijks honderd meter mee gevaren te hebben bleek 'Leuntje' lek en de motor gaf het tegelijkertijd met een sputter en een knetter op. Maar op de werf waar ze naar toegesleept is knapte ze de boot zelf weer op en al die jaren kreeg het er een veilig onderdak. 'Even uitwaaien op het water na het werk, of met vrienden op een lome zomerdag tuffen door de polders...' Helaas heeft de gemeente Amsterdam de werf nu onteigend. Anja: 'Ik moest weg. Einde van een - zorgeloos - tijdperk, zo beschouw ik dat dan. Ik neem slecht afscheid van dingen die goed gaan en fijn zijn. Nu ligt de boot aan 'tig' fietskettingen in de gracht bij mij om de hoek en ga ik elke ochtend bezorgd kijken of dat nog wel zo is en of er geen zwerper onder de cabrioletkap ligt...'

Na haar eindexamen in 1978 ging Anja Sociale Geografie studeren in Utrecht. met als doel na haar doctoraal Kartografie te gaan doen. Als verstokt alfa had ze er zelfs de 'cursus blauw' wiskunde in de voorafgaande zomer voor over. 'Erg interessant en veelomvattend leek me die studie. Nou dat was het zeker, dagelijks van negen tot vijf zwaar blokken - van en sociologie en filosofie tot geschiedenis en fysische geografie. Na acht

maanden vond ik het zelfs zo 'veelomvattend' dat ik er de brui aan heb gegeven. Het leek net of ik weer op school zat! Ik wilde me vrij voelen.' Dat voelde Anja zich zeker in het Utrechtse studentenleven waar ze zich direct vol enthousiasme gestort had op toneel- en pr-activiteiten en onbekommerd pretmaken.

Ze besloot in de voetsporen van haar vader te stappen, die filmrecensent was, en koos voor de School voor Journalistiek. Maar haar vader was het daar helemaal niet mee eens. Hij had bij het Rotterdams Nieuwsblad en de Haagsche Courant waar hij werkte, ronduit slechte ervaringen met 'het eigenwijze zootje' dat na het afronden van die opleiding daar over de vloer kwam: vaktechnisch konden ze niks en inhoudelijk wisten ze niks. Anja kon maar beter direct aan de slag! De Brabanters in Tilburg kende een speciale bedrijfsopleiding. Daar werd ze als volslagen onervaren negentienjarige aspirant-journalist achter een typemachine gezet. 'Over van alles werd mijn mening gevraagd, over de Rote Armee Fraktion, Sadam Hoessein en de Baath-partij of over de nieuwste attractie van de Efteling... Ik wist niks!'

Maar, ook al schreef ze om de hete brei heen, men vond dat Anja een aardige pen had, want ze mocht nog een aantal keer terugkomen maar legde het bij de laatste vier af tegen oudere kandidaten, die er al een studie op hadden zitten. Anja deed er wijs aan ook maar eerst iets te gaan studeren... 'Terug bij af dus'. Het werd kunstgeschiedenis, met film- en theatergeschiedenis als bijvakken. Uiteindelijk specialiseerde ze zich in ikonografie en iconologie, de beeldtaal en kunsttheorie door de eeuwen heen. 'Kijken, kijken en nog eens kijken. En heel, heel veel lezen. En dan onder woorden leren brengen van wat je ziet en erover schrijven. Het klonk makkelijker dan het eigenlijk was. Maar ik leerde veel, ook interviews en documentaires maken voor televisie bijvoorbeeld.'

De carrièrevooruitzichten na de studie kunstgeschiedenis waren in die tijd verre van rooskleurig maar dat het 'zondagskind', zoals Anja door haar vrienden wordt genoemd, zich daar geen zorgen over zou hoeven maken, dankte zij aan

een avondje flink doorzakken op de sociëteit met jaargenootje Monique Klinkenbergh. Die werkte aan het Pieter Scheen Lexicon en had in die hoedanigheid te maken met de eigenaar van het *Tableau Fine Arts Magazine*, Aad Ruijgrok. Deze vermogende voormalige slager uit Wassenaar was een gepassioneerd kunstliefhebber met een indrukwekkende verzameling kunst uit de negentiende-eeuwse Romantiek en de Haagse School. Hij financierde *Tableau* dat door Volkskrant-kunstkriticus Jan Juffermans was opgericht. Zeven jaar later bleek Juffermans op zijn zachts gezegd niet te goeder trouw en Ruijgrok ontsloeg zijn hoofdredacteur op staande voet en ook de rest van de redactie. Hij vroeg Monique Klinkenbergh het redactioneel over te nemen; ze mocht er zelf iemand bij gaan zoeken. Op die gedenkwaardige avond op de sociëteit vroeg een enigszins laveloze Klinkenbergh aan een behoorlijk benevelde Anja haar te helpen en de samenwerking was een feit. Toch diende er een proeve van bekwaamheid te worden afgelegd. 'Ik moest op audiëntie bij Ruijgrok in zijn kapitale villa in Wassenaar. Achterin de tuin had hij zijn kantoor dat vol hing met schilderijen, vooral negentiende-eeuwse bloemstillevens. Hij wilde mijn kennis testen en vroeg mij wie wat geschilderd had. Als ik het goed had kwam er 25 gulden bij mijn salaris, als ik het fout had ging er 25 gulden vanaf. Ik gokte steeds maar wat, raadde de helft. En toen haalde hij met glimogen van de pret een tekening uit een map tevoorschijn; "Die weet je zeker niet!", zei hij triomfantelijk en plagerig. Maar ik herkende het meteen. Toevallig. Het was een tekening van Jeanne Oosting, een oudtante van een jaarclubgenootje, die ik had ontmoet en die mij werken had laten zien. Ruijgrok was diep onder de indruk, en de volgende dag moest ik aan het werk. Op 1 april 1985 was dat.'

De twee nieuwbakken kunstredactrices gingen aan de slag in een kantoorpand van Ruijgrok, het oude Gerzongebouw in de Amsterdamse Kalverstraat. 'Toplocatie, maar er stond daar niets, geen bureau, geen stoelen, helemaal niets. Op de grond

gezet hebben we al knippend en plakend en met veel technische hulp op de drukkerij onze eerste *Tableau* in elkaar gezet. We hebben ons suf gelachen: twee nitwits maakten opeens een tijdschrift. We vonden het zo gaaf! De hele kunstwereld lag aan onze voeten en we mochten dat allemaal gaan bestuderen. Een mère a boire! Tot op de dag van vandaag nog steeds fantastisch om te doen: schrijven, vormgeven, meegroeien met de nieuwste digitale mogelijkheden!'

In eerste instantie zou Anja drie dagen in de week gaan werken maar het bleek een onmogelijke opgave *Tableau* in zo'n korte tijd tot stand te brengen en al heel snel was ze voltijd aan de slag. Ze deed niet eens een poging meer om haar studie af te maken.

'*Tableau* maken is op zich een studie. De onderwerpen die je kiest, je daarin verdiepen en een invalshoek bepalen. In het begin heb je geen referentiekader, geen vergelijkingsmateriaal. De individuele creativiteit van een kunstenaar moet je leren lezen en begrijpen. Ik denk dat er wel 20 jaar voor nodig zijn om er zeker van te kunnen zijn wat je ziet en het te kunnen omschrijven. En ik leer nog steeds. Elke dag. Fantastisch om te doen, kunst verveelt nooit, inspireert me juist mateloos.'

Wat kunst is? Om dat vast te stellen hanteert Anja tot op de dag van vandaag de definitie die zij ooit op school heeft moeten leren en heeft bezongen in het schoolcabaret Grasmus: Kunst is het scheppen van een nieuwe, geïntensiverde werkelijkheid die overtuigt ontroert en/of een blijvende waarde bezit.

'Zo kijk ik naar kunst. Als ik het iemand moet uitleggen, dan roep ik dat.'

Ze is naar eigen zeggen met haar neus in de boter gevallen. In het hart van de kunstwereld kreeg ze te maken met veilingwezen, museumwereld, galeries, kunstenaars en buitenland.

'Ik heb veel gereisd voor *Tableau*. De laatste tijd nog meer omdat het terrein zich verlegt: de kunstmarkt wordt steeds internationaler, Londen, Basel, New York, Miami, daar gebeurt het. Veel galeries sluiten hun deuren omdat huren niet meer te betalen zijn in verhouding tot de verkoop. De tijd dat galeriehouders eenzaam met een krantje voor zich braaf blijven wachten tot er een klant binnenkomt over de vaak te hoog bevonden 'drempel' is voorbij. Er is een beweging naar nationale en internationale kunstbeurzen - en daar zijn er inmiddels heel veel van - waar een doelgericht kunstminnend en -kopend publiek op af komt!'

'Als je goed hebt leren kijken dan zit het leven propvol mooie dingen, mensen en ervaringen'.

Dat reizen zit al veel langer in Anja's systeem. Met schoolgenoot en reisjournalist Walter de Vries ging ze de hele wereld over. Samen schreven ze in 1988 voor uitgeverij Dominicus een reisgids over de Caribische Eilanden, inmiddels in zesde druk. Walter schrijft overigens ook regelmatig artikelen voor *Tableau*. 'Het is natuurlijk mooi om voor je vak dingen te doen die je ook in je vakantie of vrije tijd zou doen. Maar als ik vrij ben ga ik liever niet naar een museum. Aan mijn muren thuis hangen ook nauwelijks schilderijen, de meeste staan op de grond in een rijtje tegen elkaar aan tegen de muur. Ik zie op een dag 'plaatjes' genoeg...'

Haar vrije tijd besteedt Anja onder andere aan cabaret. Ooit op school begonnen met het cabaret Grasmus, richtte ze in Utrecht, samen met - ook oud-Erasmiaan en -Libanon Martine Uleman het studentencabaret 'Sketchup' op. Het cabaret, bestaande uit acht vrouwen, bestaat nog steeds. Al dertig jaar geven ze optredens op allerlei feesten of voor verenigingen en bedrijven. Vaak ook samen met Carolien Somerwil (Montessori Lyceum), die beroepsmatig muziek componeert en teksten schrijft voor musicals en cabarets. Ook solo heeft Anja voor bedrijven opgetreden met door haarzelf geschreven 'nep-seminars' en komische voordrach-

ten. 'Het is heerlijk om te doen. Met elkaar teksten verzinnen en zingen is al leuk. En we hebben zoveel meegemaakt samen, voor een zaal staan vol bejaarden met uitdrukingsloze gezichten en piepende gehoorapparaten of een zaal vol lawaaiige dronken studenten, maakt niet uit, wij hebben de grootste lol!'

Die vrolijkheid, het genieten, zegt Anja bewuster op te zoeken nu. Het zijn verwarrende tijden, met een groeiende onzekerheid in tijdschriftenland. Er vallen ontslagen vanwege sterk teruggelopen advertentie-inkomsten en dalende losse verkoop-cijfers. Een collega waarmee Anja achttien jaar nauw heeft samengewerkt moest - samen met nog negentien collega's van andere titels - van de ene op de andere dag vertrekken. 'Afgezien van het feit dat ik daar zeer verdrietig over was en nog ben, werd de werkdruk voor mij en anderen zo nog eens flink opgeschroefd. De sfeer in de uitgeverij wordt dan een stuk minder ontspannen. Je verliest wel wat vertrouwen in je tot dan toe veilig gewaande professionele bestaan. Ook al is *Tableau* een titel die het in recessies minder zwaar te verduren heeft dan de publieksbladen en lifestyle-glossies. Omdat investeren in aandelen en vastgoed op dit moment weinig rendement oplevert, vormt de economische waarde

van kunst voor beleggers de belangrijkste reden om kunst aan te kopen. En kunsthandel in het topsegment - alleen voor de hele rijken, die van recessies geen last hebben - blijft het altijd goed doen. Maar *Tableau* is wel een 'special interest' blad voor een 'special audience' en zal daardoor nooit heel veel vet op de botten hebben.'

Heel lang heeft Anja zich gekoesterd kunnen voelen in de wetenschap bij *Tableau* safe te zitten. 'Ik ben natuurlijk duur. Ze willen nu het liefst dat ik minder ga werken maar tegelijkertijd willen ze ook dat ik alles blijf doen wat ik nu doe en dat is nogal wat. Dat gaat niet in minder dagen. Ik heb een tijdprobleem. Ik draag geen horloge meer want de deadlines die ik heb zijn nauwelijks te halen. En ik vind mijn werk ook veel te leuk! De kunstwereld past me als een handschoen. Dat creatieve wil ik volop, full time blijven doen!'

Mijn probleem is dat als iets me bevalt, dan ga ik er honderd procent voor en dan wil ik dat niet hoeven veranderen.'

Anja doelt hiermee ook op haar huidige liefdesrelatie. De ironie van het lot wil dat wat haar bij *Tableau* overkomt, haar nu ook in haar liefdesleven dreigt te overkomen. Zij is verwickeld in een liefdevolle maar gecompliceerde relatie. Nu alle romantiek van de beginjaren er wat afge-

sleten is, steekt de alledaagse werkelijkheid de kop op en de idylle van hun liefde staat onder druk. Ook daarin moet ze een stapje terug doen. Door de synchroniteit van beide gebeurtenissen en de natuurlijke 'midlife-crisis' bevindt Anja zich in een voor haar lastige periode, 'omdat ik slecht tegen veranderingen kan, geen afscheid kan nemen en eerst tot het gaatje ga voor een dan onontkoombare stap te nemen', weet ze zelf. Aan het eind van het interview zal ze zeggen dat, als ik haar drie jaar geleden had geïnterviewd, ik een stuk zorglozere Anja voor me zou hebben gekregen.

'Ik voel me nu best onzeker. Komt dat door mijn leeftijd? Komt het door werk of door liefde? Beide geven mij deadlines, beide trekken me aan en stoten mij dan weer af. Er is nu een crux in mijn leven waar ik keuzes moet maken en dat vind ik lastig. Ik leef in uitersten. De hoogtepunten die ik heb zijn heel erg hoog maar de dieptepunten zijn net zo diep. Ik heb geen middenlijn. Dat is mijn valkuil. Aan de ene kant denk ik: ik ben gezegend dat ik die hoogtepunten zo beleef, aan de andere kant moet ik voorkomen dat ik heel diep zak. Matiger leven, en daar mis ik ten emalen het talent voor! Bij mij is alles heftig. Ik leef heel intens. Ik vind het vreselijk om iets wat heel mooi is of wat goed voelt te

moeten veranderen. Woon al 15 jaar in hetzelfde fijne, eigenlijk veel te grote huis, zit al 27 jaar bij mijn eerste baan, heb nog kleren uit mijn studententijd en heb alle brieven die ik ooit gekregen heb bewaard. Ik ben een romanticus. Dat is mijn tweede valkuil. Ik heb misschien soms een té romantisch beeld van het leven en van mensen, inclusief mijzelf.'

Wat ik zou willen voor de toekomst? Vrijheid! Me vrij voelen zonder beperkingen. En een tevreden rust in het hoofd. Autonomie over mijn gevoelsleven. Erkenning voor wie ik ben en dan nog ongelofelijk genieten. Wie weet zit ik volgend jaar ergens in een hutje in Bergen aan Zee - daar zou ik best willen wonen - in mijn atelier, met mijn schildersezels en twee katten en een hond en een geit, het bootje en geliefde in de buurt. Ben ik vast diep gelukkig. Wie weet. Ach, ik blijf een zondagskind, een verwend zondagskind met heel veel lieve vrienden en dingen om me heen om mee te spelen.

Wat een raar interview is het geworden, hè! Geef het maar een titel van een film. Ik zit in een romantische film vol passie en emoties, avontuur en gevaren maar met een prachtig einde! We zien wel.'

**Film: The Bridges of Madison County
Credo: We zien wel**

Johan Stoop, examenjaar 2003

Strategie met passie

Wanneer je als redactie op zoek gaat naar Erasmianen die uitgevloegen zijn over de wereld, verwacht je niet uit te komen bij een Strategic Designer, die vanuit Brazilië espadrilles verkoopt. Espadrilles zijn trouwens schoenen van stof, die je zomers enorm veel ziet. Volgens Johan zijn het "kleurige, soepel lopende zomerse instapper-tjes, gemaakt van 100% natuurlijke materialen". Tijd om even te checken of onze feiten wel kloppen en of Johan werkelijk in Brazilië zit en niet ergens achter een computerscherm in Delft.

door **WALTER BAGHUIS**

Waar ben je op dit moment en wat doe je daar?

Ik woon op dit moment in Amsterdam, en hier ben ik aan het werk voor het eCommerce departement van Adidas, online schoenen verkopen zullen we maar even voor het gemak zeggen. Ben op dit moment bezig met het optimaliseren van de posities van Adidas in de zoekmachines (SEO met een mooi woord).

Je hebt een technische studie gevolgd in Delft, maar je loopbaan vertoont veelal commerciële activiteiten. Verkeerde studiekeuze?

Er bestaat geen verkeerde studiekeuze naar mijn mening: je moet iets doen wat je leuk vindt en waar je ei(eren) in kwijt kan. Als er een ding is wat ik iedereen op het hart kan drukken, doe wat je leuk vindt, want je kan alles doen wat je wil,

maar als je niet ergens een diepe passie voor hebt, dan kan je kontjedraaien tot je een ons weegt en kom je geen stap vooruit.

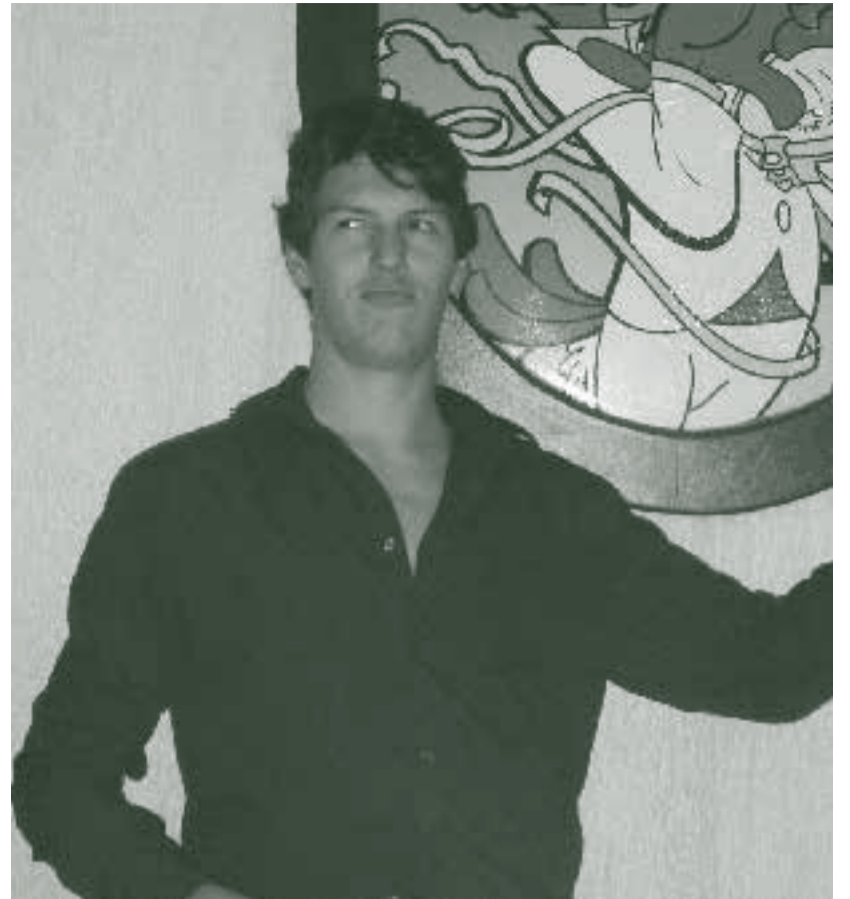
Wij van Semper Floreat hebben ook een website, waar we weliswaar niks verkopen, maar toch graag een winkelwagen willen en een betaalsysteem voor allerlei producten, waar we nu nog geen weet van hebben. Kan je ons strategisch op weg helpen?

Ja uiteraard, belangrijk hierbij is dat je eerst kijkt wat je wil verkopen en aan wie! Dit moet ten aller tijde een goede match zijn. Je 'klanten' moeten de behoefte hebben (of krijgen, door je verhaal) om jouw product ook daadwerkelijk te willen en moeten hebben. Als dit allemaal op een lijn ligt, dan is het nog zaak dat het

technisch allemaal op elkaar aansluit en je er zelf de nodige moeite insteekt om er ook een tevreden klant van te maken.

Welke op het Erasmiaans opgedane kennis pas je nog toe in je dagelijks werk? Is er iemand, die je daar dankbaar voor bent?

Klinkt of logisch of gek, maar de talen in het algemeen en de klassieke talen in het bijzonder zijn van grote waarde gebleken in mijn culturele aanpassing in Costa Rica en Brazilië. Als je geen talenknobbel hebt dan krijg je die wel op het Erasmiaans! Het gaat er hier echt niet om of het nu Latijn, Arabisch of Chinees is, maar je traint je hersenen om patronen te herkennen en daarna toe te passen, in dit geval is dit in Latijns-Amerika natuurlijk een hele makkelijke stap, maar iedere activiteit, hoe simpel ook, stimuleert en

structureert je hersenen. Hoe onze docenten met dat gegeven omgingen was soms lastig en oubollig maar werkte uiteindelijk perfect! Ik denk dat ik hierbij het meest heb geleerd van de constante curiositeit die mijn moeder met name me al met de paplepel heeft ingegoten: wat het ook is dat je ziet voelt of ruikt, je staat bij alles even stil, stelt je de vraag hoe het werkt, of geniet simpelweg van het feit dat het zo complex en mooi is dat het gewoon even je pet onstijgt.

Waar zit je van de zomer? Op vakantie of kijk je vanaf je werkplek

uit over de zee en is vakantie iets voor domoren, die in Nederland zijn achtergebleven?

Aan het eind van de zomer zit ik weer in Brazilië, waar ik van de geboorte van mijn dochttertje zal gaan genieten, vergis je niet, je bent hier op de wereld om jezelf te ontwikkelen, maar zodra je je kennis en kunde kan gaan overdragen, op welke manier dan ook, dan is dat iets wat je moet delen. Domoren bestaan overigens niet, hooguit mensen met iets te weinig interesses en een grote neiging naar vermaakt worden in plaats van zelf op zoek gaan naar vertier (lees: beeldbuis kinderen).

Nelleke Kruijs Voorberge, examenjaar 1976.

Een Arabische koningin

Een naam, die al snel opdook bij onze zoektocht naar internationals, was die van Nelleke Kruijs Voorberge. Bij nader inzien is zij wel internationaal bezig, maar is haar standplaats toch vooral Den Haag. Sinds 1982 werkt zij voor het ministerie van Buitenlandse Zaken. Haar kennis van de Arabische taal bracht haar wel in het Midden Oosten en ook heeft zij in Turkije gewerkt. Wellicht is het handig om haar aan de tand te voelen en een mooie lijst met warme landen te genereren.

door **WALTER BAGHUIS**

Kom maar op. Wat waren de standplaatsen, de landen of de werelddelen waar je werkzaam bent geweest?

In Ankara, Cairo, Beiroet en de Palestijnse gebieden (Jeruzalem/Ramallah/Gaza)

Is jouw naam eigenlijk uit te spreken in het Arabisch?

Mijn voornaam is prima uit te spreken in het Arabisch. Ik noem mezelf in het Midden Oosten "Nellika", dat lijkt erg op het Arabische woord "malika" hetgeen "koningin" betekent en dus makkelijk in het gehoor ligt. De rest van mijn naam laat ik in het Midden Oosten gemakshalve achterwege.

Waar heeft jouw komst de meeste impact gehad? Als leek zie ik je invloed als vrouw in de meeste landen op je lijst toch somber in. Heb ik gelijk?

Als je eens wist hoe vaak ik deze vraag

al heb moeten beantwoorden! Het idee dat je als vrouw niet goed in de Arabische wereld zou kunnen werken is echt klinkklare nonsens. Het zegt meer over de conservatieve ideeën die Nederlanders hebben over het Midden Oosten dan over het Midden Oosten zelf (sorry, Walter!). Maar om je vraag te beantwoorden: Onze vier jaar in de Palestijnse Gebieden zijn me het meest dierbaar. Daar hadden mijn man en ik werkelijk het gevoel dat we een verschil konden maken en ook maakten.

Gezien je enorme staat van dienst is het wachten op een leuke blauwe stoel in de tweede kamer. Zit dat erin? Ben je verbonden aan een partij? Lopen we te hard van stapel?

Geen haar op mijn hoofd die daar aan denkt.

Welke op het Erasmiaans gekweekte

vaardigheden beheers je nog en kan je toepassen bij je werk?

Wat ik aan het Erasmiaans heb overgehouden is dat ik daar heb geleerd de dingen die ik doe GOED te doen en niet met de Franse slag. Kwaliteit afleveren dus. Overigens heb ik op het Erasmiaans verder ook heel goed Frans geleerd van de voortreffelijke mijnheer Boas.

Waar gaat de vakantie heen? Beirut? Libanon? Scheveningen? En waarom?

Mijn vakantie-adres ligt in de Achterhoek. Ik zoek het tegenwoordig dichtbij huis.

Ducks United is een verhuurbedrijf van nostalgische vakantieauto's. Ducks United werd opgericht op Ibiza in het voorjaar van 2009 door een stelletje Nederlanders die een bedrijf wilden opzetten dat de ultieme combinatie is van Hip ondernemerschap, een cool product en een goed doel. Het idee is om vakantiegangers een unieke, nostalgische ervaring te bieden met het rijden in nostalgische auto's, ze deel uit te laten maken van een club van gelijkgestemden, en daarbij meer te bieden dan alleen een auto. Daarom verhuren zij niet alleen leuke auto's maar organiseren ook evenementen, diners, boottrips enz. om fondsen voor watergerelateerde goede doelen in te zamelen. Een deel van de opbrengsten op Ibiza gaat naar de Max Foundation, een stichting die voor schoon water wil zorgen in Bangladesh.

Anna Wanders, examenjaar 1999

Een vreemde eend

De Citroën 2CV (uit het Frans: Deux Chevaux Vapeur, letterlijk "twee stoom paarden", of 2PK) is door de Franse automaker Citroën vanaf 1948 tot 1990 geproduceerd. Het was destijds een technologisch geavanceerd en innovatief concept, maar met een zeer utilitaire en bedrieglijk eenvoudige Bauhaus geïnspireerde carrosserie, die eigenlijk de pure kwaliteit van de onderliggende techniek verbergt! Als we alle modellen meerekenen, zijn er 8,8 miljoen stuks van verkocht.

door **WALTER BAGHUIS**

Een vreemd intro voor een artikel over een Erasmiane in het buitenland, maar in het geval van Anna Wanders is het helemaal niet vreemd, want zij leeft tussen deze wagens, die in hun meest uitbundige vorm omgedoopt worden in Burton. Op Mallorca, Ibiza en Curacao verhuurt ze "de Eend" aan toeristen, die in het karretje, voorzien van I-pod aansluiting en geluidssysteem (bassbox), kunnen genieten van deze technisch nog steeds betrouwbare auto. De vrolijke kleuren schroeven het vakantiegevoel nog eens extra op.

Hoe kom je erbij om 2CV's te gaan verhuren?

Van jongs af aan had ik al een voorliefde voor het waggelende eendje van mijn moeder waar iedereen altijd in mee wilde rijden. Daarna ben ik er zelf mee naar Spanje gereden met klasgenoot Dorien Knegt (van het Erasmiaans) om daar te gaan surfen. Vele avonturen zijn er beleefd met ons Duckie! En toen ik na ontslag genomen te hebben bij mij toenmalige werkgever, omdat een kantoorbaan toch echt niks voor mij bleek te zijn, twee enthousiastelingen tegen het lijf liep die eendjes wilden gaan verhuren voor Ibiza,

had ik daar meteen oren naar. Ze zochten toen alleen nog een manier om die eendjes daar te krijgen. Ik heb toen voorgesteld een rally te organiseren en zo de eendjes op een lucratieve en PR verantwoorde manier naar Ibiza te vervoeren. Eén maand later ben ik er fulltime mee aan de slag gegaan als lid van het Duckteam.

De Eend staat mij niet bij als een technisch betrouwbare auto; ik ben geen kenner. Zit ik er naast?

Niet heel ver. Het gaat soms makkelijker stuk, maar als je beetje technisch bent is alles zelf te fixen. En dat zal je met je Volvo V70 niet meer lukken met je sleutelkistje. Bovendien rijden deze auto's over het algemeen al meer dan dertig jaar rond en doen het nog steeds perfect, dus misschien toch je mening even herzien.

Wat wilde je worden toen je op het Erasmiaans zat? Dit had je waarschijnlijk niet voor ogen!

Ik had werkelijk waar nog geen idee. Het enige wat ik zeker wist is dat ik naar Amsterdam wilde en zoveel mogelijk ge-

nieten van het leven. Op dat vlak was ik erg ambitieus.

Gebruik je nog vaardigheden, die je op het Erasmiaans zijn bijgebracht?

Heel veel!! Vooral het vergaren van 'mooie' (mooi in de breedste zin van het woord) mensen om je heen en het oog hebben voor de culturele achtergronden van de vele prachtige plekken waar je terecht komt op deze wereld. Dit verrijkt mij nog steeds dagelijks!

Rare vraag misschien, maar waar gaat de vakantie heen en waarom?

Ik ben redelijk in het zeilwereldje verzeild geraakt met het prachtige jacht Firefly (net tweede geworden tijdens de Bucket St Barth) en zal nadat ik terugkom van de Race of the Classics in Antigua deze zomer veel in Mallorca zijn voor Ducks United aldaar. Verder zal ik voor de overige regatta's nog in Porte Cervo en St. Tropez te vinden zijn. Mooie manier om werk en plezier te kunnen combineren in een prachtige omgeving. Met veel 'mooie' mensen!

Mandy Verveer, Examenjaar: 1984

Bloesem

Het is altijd prettig om iemand te ontmoeten, die inspiratie weet te putten uit zon, zee en suikerspinnen. Een zonnig type is Mandy Verveer en zij handelt in Feel-Good communicatie. Als Tolle Belege willen we snel alles van haar weten en natuurlijk hebben we even wat tips nodig om ons eigen communicatiemiddel wat toegankelijker te kunnen maken en wellicht wat uitnodigender voor schoolverlaters.

door WALTER BAGHUIS

Ben jij Feel-Good geworden of ben je dat van nature?

Haha. Dat ligt eraan wat je onder Feel Good verstaat. Van nature ben ik een vrij optimistisch en idealistisch mens. Ik geloof in het goede van mensen en heb er vertrouwen in dat de (meeste) dingen wel goed komen. Dat dat niet altijd direct gebeurt wanneer jij dat zou willen, beschouw ik als een van de levensgrappen.

Door de jaren heen ben ik natuurlijk ook wel eens teleurgesteld – ik heb een aantal fusies en reorganisaties meegemaakt die niet bepaald het beste in mensen naar boven hebben gehaald – maar uiteindelijk denk ik toch dat een positieve levenshouding méér brengt dan een negatieve. Vanuit een positieve houding is meer mogelijk, beweegt er meer. Een negatieve houding breekt af. Een positieve houding creëert en bouwt op.

Feel Good heeft voor mij ook te maken met verantwoord ondernemen en leven. Heel veel bedrijven denken dan aan zuinig zijn op het milieu. Via mijn adviezen,

workshops en trainingen wijs ik mensen op de mogelijkheden van hun specifieke talenten. Dat voelt goed. Voor hen én voor mij. Want een mens dat zich lekker in zijn vel voelt, staat meer open voor verantwoord ondernemen en leven. Zo draag ik indirect mijn steentje bij aan een betere wereld.

Wat is de kracht van Feel-good communicatie?

Feel Good communicatie geeft energie. Zowel mentaal als emotioneel. Daar bedoel ik mee dat wanneer je een zeker doel of focus hebt en wanneer je je niet laat afleiden door oude overtuigingen zoals 'ik heb geen talenten' en 'zo bijzonder ben ik niet', je in beweging kunt komen. En als je beweegt, beweegt er altijd iets of iemand met je mee. Zo vind je als young professional een nieuwe baan, als ervaren werknemer een nieuwe positie of als ondernemer een nieuwe opdracht.

Stel: de Tolle Belege wil wat meer lezers aanspreken en aantrekken. De

oplage van 1.500 verhogen naar bijvoorbeeld 2.500. Hoe kan jij ons helpen om ons doel te bereiken?

Allereerst moet ik denken aan een klant die ik een tijdje geleden mocht begeleiden. Zij is echt een professional, barsensvol talent en vol vernieuwende, kansrijke ideeën. Alleen, niemand wist dat. Het was als het ware 'het best bewaarde geheim van Rotterdam.' Toen ik onlangs een paar oude schoolvriendinnen van het Erasmiaans sprak, vroeg ik of zij ook geabonneerd waren op de Tolle Belege. 'De Tolle wát? Nooit van gehoord.' Onbekend maakt onbemind!

Maar voordat je je potentiële doelgroep gaat 'veroveren', is het goed om te brainstormen over welke functie je als blad eigenlijk voor je lezers wilt vervullen. En vervolgens hoe je het blad een geheel eigen smoel, zeg maar 'brand' kunt geven. Belangrijk is om bestaane social media daarbij te betrekken. Het kan namelijk zijn dat een bepaalde functie ook al vervuld wordt door een middel als Facebook of LinkedIn. Je moet dan als blad kijken hoe je je ten opzichte van dit

Sinds 2005 is Mandy zelfstandig ondernemer. Ze is voorzitter van de Rijnmond Business Club, bestuurslid van de Tafelvanzeven en deeltijd docent Consumentenpsychologie en Communicatiestrategie. Daarnaast is ze verbonden als Studieloopbaanbegeleider aan de Haagse Hogeschool.

soort netwerken wilt positioneren. Ik zou het erg leuk vinden om hier met de redactie eens over te brainstormen. Jullie hebben mijn gegevens!

In hoeverre pas jij kennis, opgedaan op het Erasmiaans, nog toe in de dagelijkse praktijk?

Hoe gek het ook klinkt, maar vooral aan de vakken Grieks en Latijn heb ik later ontzettend veel gehad. Door zinnen grammaticaal te ontleden, heb ik de basis gelegd voor een groot analytisch vermogen. Wanneer er chaos is – of dat nou in het hoofd van iemand is of in een bepaalde marketingaanpak – kan ik daar vrij snel weer structuur in aanbrengen.

Daarnaast heeft een aantal betrokken leraren mijn Feel Good filosofie gevoed. Toen ik in de tweede klas zat, scheidde mijn ouders. Dat was niet bepaald een leuke periode. Mevrouw Meeter, de heer Spoelder, de heer Vermaat hebben mij hier – ieder op hun eigen wijze – doorheen geholpen. Ik denk dat zij dit zelf niet hebben beseft, daarom vind ik het

leuk om ze hiervoor via dit interview nog eens te bedanken. Nu ik zelf ook docent ben denk ik vaak aan de rol die je als docent vervult. Het gaat niet altijd alleen om het vak dat je doceert. Het gaat er ook om dat je een vriend kunt zijn wanneer dat nodig is.

Waar zit je van de zomer en waarom?

Waarschijnlijk gaan we deze zomer naar Portugal. Dat is een bijzonder verhaal. Vorig jaar heb ik een kinderboekje geschreven (Lancelot van Oenesteijn, de kat die niet kon spinnen) en dat smaakt heel erg naar méér. Daarom zou ik graag een 'vast' schrijversplekje vinden, waar ik af en toe naar toe kan gaan. Ik heb gehoord dat Portugal een goede mix in zich heeft van zon, cultuur, lekker eten en rust. We gaan dus het nuttige met het aangename combineren: uitrusten en tegelijkertijd uitkijken naar een mooie schrijversplek!

Jezelf profileren, maar wel jezelf blijven?

Kom naar onze workshop Personal Branding op 14, 15 of 22 september 2012

bloesem!

feel good communicatie & ondernemerschap

- Ben je student en wil je een goede 1e indruk maken bij het solliciteren?
- Ben je werknemer en wil je 'hogerop' of doorstromen naar een andere functie?
- Ben je ondernemer en wil je je onderscheiden van je concurrenten?

Meld je dan aan voor een van onze inspirerende workshops. Je kunt ook een privé-workshop boeken. Meer informatie via www.bloesem.biz of bel met 06 424 999 86.

Authentieke communicatie is duurzame communicatie!

Kraamzorg de Eilanden

Sinds 1947

De beste zorg voor u en uw baby

Kraamzorg de Eilanden is een kraamzorgorganisatie die bekend staat om de persoonlijke zorg en begeleiding, de professionele aanpak en vakmanschap. Uw persoonlijke situatie staat centraal in onze werkwijze.

Gratis bij inschrijving

De gehele regio Rijnmond is ons werkgebied.

Vliet 8 • Hellevoetsluis • Tel.: 0181 391440
info@kraameiland.nl • www.kraameiland.nl

Ook gevestigd te Rotterdam, Oud-Beijerland, Vlaardingen en Zwijndrecht

NU

Speciaal voor Tolle-lezers

GRATIS INSTALLATIE

Iedere theeleut heeft zijn vertrouwde ritueel. Zijn favoriete melange. Zijn ultieme glas of porseleinen kopje. En iedere theeleut kent het geheim van een perfect kopje thee: vers kokend water. Met de Quooker hebt u dat altijd bij de hand. Vers, gezuiverd, doorgemaakt water. In twee seconden. De koektrommel pakken kost nog meer tijd.

Voor honderdduizenden gebruikers is de Quooker inmiddels een onmisbare hulp in de keuken. Omdat de kokend-water-kraan veilig, zuinig en multi-inzetbaar is. Omdat je met één draai aan de knop dat snelle kopje thee zet, bijvoorbeeld.

Naast de 'gewone' Quooker is er de Quooker COMBI. Een reservoir in het keukenkastje dat niet alleen kokend water (100°C) levert via de Quooker-kraan, maar ook warm water (50-65°C) via de keukenmengkraan. Waarmee het meteen de zuinigste warmwatervoorziening voor uw keuken is.

Thee en koffie zetten, pasta en groenten koken, babyflesjes steriliseren, pannen ontvetten...

Meer weten over de vele toepassingen van de Quooker? Bel 0180-420488 of kijk op www.quooker.nl.

Indien u als trouw Tolle-lezer een Quooker COMBI Basic chroom (twv € 1145,-) bestelt wordt deze gratis geplaatst (normaal € 195,-). Mail naar w.peteri@quooker.nl, vermeld even dat u een Tolle-lezer bent, en wij bellen u om een afspraak te maken voor gratis installatie door onze monteur.

cafetière-koffie

pasta koken

pannen ontvetten

filterkoffie

steriliseren

thee zetten

Quooker®

DE KOKEND-WATER-KRAAN

Çağlar Köseoğlu, examenjaar: 2004

Op de juiste plek

Interview: Çağlar studeerde filosofie en literatuurwetenschappen aan de UvA en bracht een semester door op Boğaziçi University in Istanbul. Tijdens zijn studie werkte hij als programmeur bij de literaire stichting Perdu in Amsterdam. Momenteel werkt hij als onderzoeker voor de denktank ESI in Istanbul en Berlijn, waar hij zich concentreert op civiel-militaire relaties in Turkije.

door **WALTER BAGHUIS**

Wat is ESI voor een organisatie en waarom koos je als standplaats Istanbul?

ESI staat voor European Stability Initiative en wil grondige studie verrichten naar de factoren die van invloed zijn op de stabiliteit en welvaart in Europa. Daarnaast presenteert ESI het resultaat van het gevoerde onderzoek aan beleidsmakers om bepaalde situaties aan de orde te stellen. Momenteel wordt er voornamelijk onderzoek gedaan naar Oost-Europese landen en Turkije.

Na mijn semester in Istanbul merkte ik dat ik nog steeds erg nieuwsgierig was naar deze stad en Turkije in het algemeen. Mijn ouders zijn in Turkije geboren en moesten het land vanwege het politieke klimaat in de jaren tachtig verlaten (mijn moeder kort na haar studie en mijn vader tijdens zijn studie). Niettemin – of misschien juist hierdoor – ben ik altijd benieuwd geweest naar de maatschappij waaruit zij voortkwamen. Uiteraard reisde ik van kleins af aan zeer frequent naar Turkije, maar ik verbleef er nooit langer dan twee maanden. Ook leek Istanbul mij – om niet alleen biografische redenen – de juiste plek om mezelf verder te ontwikkelen.

Civil-military relations. Heeft de militair de macht over de gemeenschap of andersom? Is dat in een notendop, waar je je mee bezig houdt?

'Civil-military relations' behelst eigenlijk alle mogelijke relaties tussen de civiele maatschappij en haar militaire organisaties. De maatschappelijke positie van het leger in Turkije verschilt fundamenteel van de situatie in Europese landen. Het Turkse leger hoeft zich niet te verantwoorden aan het Ministerie van Defensie en beschouwt zichzelf – ook in vredetijd – als een legitieme politieke speler.

De coup van 1980 en de grondwet van 1982 die daaruit volgde hebben het land zowel juridisch als cultureel gezien diepgaand veranderd.

Het apparaat dat gecreëerd werd stelde het leger in staat om de politiek te reguleren zonder op de voorgrond te hoeven treden. Ook verschaftte het een bredere juridische basis om in te grijpen wanneer dat alsnog nodig werd geacht.

De laatste jaren wordt er stilaan gemorrelt aan dit systeem, vooral vanwege de eisen die de Europese Commissie aan Turkije stelt in het kader van EU-toetreding. Daarnaast maakte een referendum in 2010 een einde aan de civiel-juridische onaanstaarbaarheid van militaire officieren. Feit blijft echter dat Turkije nog steeds niet in het reine is gekomen met deze donkere periodes uit haar geschiedenis.

Waar gaan wij jou in de toekomst nog tegenkomen?

Het aankomend jaar wil ik graag een master volgen. Ik lees me momenteel in over verschillende programma's in het buitenland maar heb vooralsnog geen definitieve keuze gemaakt.

Wat heb je nog aan je basisvaardigheden, opgedaan op het Erasmiaans?

Ik heb veel gehad aan het taalonderwijs en ook aan de reikwijdte van de aangeboden kennis. Dit laatste zorgde voor een vruchtbaar referentiekader dat ik niet had willen missen.

Waar zit je deze zomer en waarom? Vakantie of studiereis?

Wat ik deze zomer in ieder geval wil doen is enkele weken door het oosten van Turkije reizen. Er zijn veel steden die ik nog niet heb aangedaan en die cultureel gezien erg verschillen van het westen van Turkije.

Bogazici University

Reizen naar Siebenbürgen

We zijn naar Siebenbürgen gereisd. Naar Transsylvanië, aan de Hongaarse oost-grens. Naar Siebenbürgen dus, een fors (ruim 50.000 km²) en schitterend, nog 25 jaar geleden ook door een Duitstalige minderheid bewoond deel van Roemenië. Voor de oorlog (1939-1945) woonden er nog zo'n 275.000 Siebenbürger-Sachsen. Sinds eeuwen, uitgenodigd door de Hongaarse koning Geisa 2e, in 1141. De namen van weleer zie je niet veel meer. Steden: Kronstadt eens, nu Brasov; Hermannstadt, Sibiu; Klausenburg, Cluj. We hebben er banden mee. Het voorgeslacht van m'n vrouw woonde er.

In het dorp Biertan - Birtäl'm staat er nog onder, de oude Duitse naam, - streken we voor wat langer neer. Op de hellingen van de bebloemde, beboste, groene, niet zo hoge bergen zie je de sporen van vergane wijn-terrassen nog. De eeuwenoude, als vesting ommuurde en versterkte kerk van die 'Siebenbürger Sachsen' torent beeldbepalend boven het dorp uit. Maar die eens zo bepalende Sachsen zijn nu zo goed als verdwenen. Eén maal in de maand komt nog een dominee voor een slinkend aantal bijeengeraapte, opgehaalde Sachsen. Het nog mooie orgel speelt wat vaker.

We liepen naar een nog kleiner buurdorp vijf kilometer verder. Zon, indiepe stilte, af en toe een auto, paard en wagen ook nog. Geen huis tussen de dorpen. Bermen vol bloemen. Een ander, stil land, een andere tijd. Gedachten aan vroeger. In Richis - Reichesdorf wachtte een heel bijzondere man ons op: Herr Shaas. Beweeglijk, dun, mager bijna, sober gekleed. Z'n hoge, wat hese, ijle stem omarmt ons, neemt ons mee. We

moeten gaan zitten op de treden voor de kerk, zijn kerk. Hij vertelt - welsprekend, gedreven, getuigend. "In 1989, toen dictator Ceausescu ten val kwam, woonden hier nog 500 Sachsen. Bijna een meerderheid in dit dorp. We waren boeren, wijnbouwers, betere dan in Birtäl'm. De kerk zat vol. We hadden het na veel slechte jaren, na oorlog en deportatie naar Rusland, toch niet slecht. We konden opeens naar Duitsland, wat voorheen maar sommigen gelukt was. Duitsland, het oude stamland, de D-Mark. De dominee raadde ons tot in zijn preek aan te vertrekken. En de vrouwen - zij wilden weg. Binnen een paar weken was iedereen weg. Die laatste dienst hier - de tranen liepen van links en rechts bij de kin naar beneden. Mijn vrouw en ik zijn niet weggegaan. Niet gezwicht voor de Mark. Een paar achterblijvers benoemden me tot Kirchen-Kurator. We zijn gebleven. We zijn na 800 jaar de laatste Sachsen in een Roemeens dorp. We zijn niet ongelukkig. Er zijn een paar Hollanders gekomen die er hier toeristisch wat van maken - een camping, de oude pastorie als pension. Dit is nu - en wie kan dat eigenlijk zo zeggen? - werkelijk "meine Kirche"

Hij is niet sentimenteel geworden. Helder, monter, vitaal klonk zijn verhaal. Hij heeft ons daarna zijn kerk laten zien. Even bijzonder. Een cultuur-historisch monument met voor-christelijke afbeeldingen, pas later ontdekt. Het orgel, in verval, maar nog spelend.

We hadden die 78-jarige Herr Shaas niet ontmoet als wij niet weggegaan waren en als hij niet gebleven was. Reizen, andere landen, luchten, geuren, mensen, ontmoetingen. Heel, heel bijzondere.

door **EPPO VAN VELDHUIZEN**

DE IDUS: NAAR EEN NIEUWE PLATTEGROND

door NELLEKE HENNEMANN

Op 15 maart jongstleden vond in een bomvolle aula voor de tweede keer de IDUS plaats; de jaarlijkse debatavond waar leerlingen, oud-leerlingen, docenten en ouders met elkaar discussiëren over een hedendaags thema met een parallel in de oudheid.

Dit keer was het onderwerp "naar een nieuwe plattegrond". Felix Rottenberg, de debatleider opende met een mooi gesprek met de oudste deelnemer, mevrouw Gunning van 93 jaar over hoe zij de wereld beleefde in haar schooltijd tijdens de Tweede Wereldoorlog. Met name het verbod op vrij denken had haar het meest dwars gezeten. Over de nieuwe plattegrond van de Duitsers was zij weinig te spreken.

Het kader van de avond werd gezet door Michiel Simons, sectiehoofd oude talen. Hij spiegelde onze huidige tijd van onzekerheden en veranderende waarden aan de periode onder keizer Augustus, waarin in korte tijd de Romeinse samenleving totaal veranderde van een op gelijkwaardigheid gebaseerde burgersamenleving in een hiërarchisch keizerrijk. De basis hiervoor was gelegd in 100 voor Christus toen het Romeinse leger veranderde van een dienstplichtleger in een beroepsleger. Met als gevolg militaire coups van machtige generaals. Eén van die generaals was altijd de machtigste: de keizer. De nieuwe plattegrond was die van een verlichte dictatuur.

De twee inleiders staken hoog in op waarden en leiderschap bij hun visie op "de nieuwe plattegrond". Tex Gunning, lid van de Raad van Bestuur van AKZO NOBEL, hield vanuit zijn jarenlange ervaring in Azië een pleidooi voor een duurzame wereld met als topprioriteit co-existentie. Pauline van der Meer Mohr, voorzitter van het College van Bestuur van de Erasmus Universiteit, trof na dit verhaal een muistille zaal, verscheurde ter plekke haar speech en vertelde hoe voor haar vertrouwen topprioriteit heeft in deze tijd. Zonder naïef te zijn, ook als je gewaarschuwd bent voor de Grieken (zeker als ze geschenken brengen..), zoals dat al gebeurde in de oudheid en hoe ze vanuit die filosofie haar rol aan de universiteit en binnen haar gezin invulling geeft.

Drie leerlingen uit de vierde klas hadden zich eveneens verdiept in de nieuwe plattegrond. Zij waren een stuk pessimistischer en zagen vooral een in de toekomst verder uiteenvallen van Europa en meer individualisering. Hun nieuwe plattegrond was vooral een Noord-Europese hoogontwikkelde samenleving waarin de competitie harder gaat worden.

Na de pauze focuste Felix Rottenberg het debat vooral op wat er gezegd was over nieuw leiderschap en hoe het onderwijs daar toe bijdraagt. Hij hield het debat strak en liet vooral de leerlingen en docenten aan het woord, wat spannende momenten opleverde. Hij drukte de leerlingen op het hart dat zij de leiders van morgen waren en daar ook de verantwoordelijkheid voor moesten nemen. En toen was het weer muistil. De leerlingen bleken na afloop een topavond te hebben gehad. Voor met name de oud-leerlingen was het wellicht jammer dat het oorspronkelijke onderwerp een beetje uit het zicht raakte, een les voor volgend jaar. De avond werd waardig afgesloten, toen Felix zijn bloemen met een diepe buiging aanbood aan mevrouw Gunning, met wie hij de avond eerder had geopend.

Hobby of hobbyloos

Animus hominis semper appetit agere aliquid; 's mensen geest verlangt altijd bezig te zijn.

Van huis uit heb ik meegekregen dat je je vrije tijd nuttig moet besteden. Horror vacui: zorg toch vooral dat je een hobby hebt! Het is een manier om de leegte op afstand te houden. Maar laat ik het eens positief benaderen. Een hobby verrijkt je leven. Persoonlijke voldoening staat voorop, meldt Wikipedia. Het maakt je ambitieus want je wilt er goed in zijn.

In de tijd dat ik nog bij de overheid werkzaam was, bestonden er voor ambtenaren die tegen hun pensioen aanliepen speciale cursussen met als doel hen te leren met hun vrije tijd om te gaan. Het moest immers vermeden worden dat ze na hun pensioenering in een totale lethargie zouden vervallen! Die bezorgdheid ging ver. Ik kon me destijds flink opwinden over deze bemoeienissen van overheidswege. Hoe moeilijk kon het zijn een zinnig tijdverdrif te vinden? Moest je daar voor op cursus?

Mijn hobby's vloeien voort uit een nooit waargemaakte ambitie actrice te worden: film, theater, muziek, geschiedenis en mode. Later kwam daar nog een nieuwe hobby, het verzamelen van Barbipoppen, bij. Niet die zuurstokroze exemplaren die je overal in winkels ziet liggen maar collector's items: nauwgezet nagemaakte filmsterren en historische figuren en Barbies gekleed in ontwerpen van vermaarde couturiers.

Bij mijn kinderen tref ik weinig affiniteit aan met kunst, cultuur en wat dies meer zij. Veel hobby's - het sporten niet meegerekend - hebben ze niet, tenzij je grote delen van de dag achter je computer zitten als een hobby mag beschouwen. Maar goed, het moet gezegd, mijn bijna volwassen dochter heeft onlangs

wel weer een oude liefhebberij opgepakt: het verzorgen van een virtueel huisdier op haar mobiele telefoon, een zogeheten Tamagotchi. Het is een dino die ze uitlaat, eten geeft en verzorgt als het beest ziek is. Afhankelijk van de kwaliteit van de verzorging groeit het beest. We hebben thuis ook levende have die echt uitgelaten dient worden maar daar is dan weer weinig animo voor.

Alle vruchteloze pogingen mijn kinderen te passioeneren voor één van mijn hobby's brachten me inder tijd met enige regelmaat in conflictueuze situaties. "Weet je niks beters te doen? Ben je hobbyloos of zo?" kreeg ik steevast naar mijn hoofd.

Onlangs stuitte ik bij toeval, ik was wat gedachte-loos aan het zappen, op een televisieprogramma dat ging over de "Top 25 meest bizarre hobby's". Ik viel in bij nummer 24.

In een woonkamer, waar ooit meubels gestaan moesten hebben maar waar alleen een stoel en een kast waren overgebleven, had een man de hele ruimte verbouwd tot één grote knikkerbaan compleet met hindernissen. In de kast lagen 1600 knikkers keurig gerangschikt. Die knikkers hadden allemaal een naam: Jan, Kees, Piet en nog wat illustere namen. Steeds haalde hij twee knikkers uit de kast en liet die vervolgens de strijd aanbinden met elkaar welke de snelste was.

Zijn vrouw zat ernaast op die ene stoel en hield nauwgezet de tijden bij in het grote Knikkerboek. Knikker Jan won het van knikker Kees in een tijd van 12.3 seconden. Deze bezigheid hield het echtpaar al jarenlang, acht uur per dag, zeven dagen in de week vol. Op de vraag of ze ooit wel eens op vakantie gingen antwoordde de vrouw dat dat nooit voorkwam.

Ze probeerde haar echtgenoot wel eens een dagje ergens mee naar toe te nemen maar halverwege wilde hij weer naar huis want dan miste hij Jan, Kees, Piet en de rest van zijn 1597 knikkers.

Ik vond het een geweldig programma! Wat een malloten! En ook al had die hobby naar mijn gevoel meer iets weg van een ziektebeeld, het was topamusement. Ik bleef kijken.

Het werd nog leuker. Met stip op nummer 23 stond een vent die afgeknipte teennagels in potten verzamelde. Zijn hele huis en schuur stonden er vol mee.

Nummer 22: de Barbieverzamelaar!

Dit had ik nou niet aan zien komen! Mijn hobby, een indrukwekkende verzameling Barbies, werd hier in dit programma geridiculiseerd! Ik vond het ineens een stuk minder geestig.

Nu rest mij nog te melden wat er op nummer 1 stond: een vrouw die alles verzamelde wat met koeien te maken had. Dat was op zich nog niet zo kwalijk maar ze voelde zich ook meer koe dan mens. Iedere zondag trok ze haar koeienpak aan en ging bij een boerderij de weide in om zich tussen de koeien te begeven. De koeien schrokken zich drie slagen in de rondte van haar verschijning - de vrouw loeide er ook bij - en sprongen stuk voor stuk een paar meter naar achter. Het was een vertoning!

Dus aan datzelfde rijtje afgeknipte teennagels, transvestiete koeienwezens en gepersonifieerde knikkers werden mijn Barbies toegevoegd waarmee ik voortaan officieel te boek sta als gek! Tel uit je winst!

Wat moet ik nu doen? Hobbyloos worden? Of nou toch maar op cursus gaan!!

door MARIELLE PRONK

